

PRIRUČNIK O RAZVOJU I PRIMENI POLITIKE OČUVANJA BEZBEDNOSTI DECE

za fasilitatore, savetnike i konsultante

Datum izdanja: decembar 2021.

Autor: dr Silvi Đurko

Stručni saradnici: Astrid Vinkler, Stana Buhovska

Publikacija je nastala u okviru projekta: „Snažniji u zaštiti dečijih prava”

Koordinator projekta: ECPAT Austrija

Menadžer projekta: Astrid Vinkler, ECPAT Austrija

Ova publikacija i projekat „Snažniji u zaštiti dečijih prava” su realizovani u saradnji između ECPAT International i ECPAT Austrija uz finansijsku podršku ECPAT International.

Sadržaj

Rečnik pojmova	04
-----------------------	-----------

O Priručniku	05
---------------------	-----------

I. Opšte informacije o očuvanju bezbednosti dece	06
---	-----------

Definicija očuvanja bezbednosti dece

Holistički pristup

Osnovne informacije o nasilju

Struktura i elementi politike očuvanja bezbednosti dece

II. Proces razvoja politike očuvanja bezbednosti dece	18
--	-----------

Primarna pitanja

Kako prilagoditi politiku očuvanja bezbednosti dece

Postupak razvoja politike

Primena

Aneks	41
--------------	-----------

Rečnik pojmova

KPD	Konvencija o pravima deteta ili UN KPD
OBD	očuvanje bezbednosti dece.
OBD savetnik	lice koje daje preporuke i stručne savete u procesu razvoja politike očuvanja bezbednosti dece; savetodavna uloga koja često ima stratešku prirodu
OBD konsultant	lice koje pruža informacije i profesionalne usluge organizaciji u procesu razvoja i primene politike očuvanja bezbednosti dece; konsultantske usluge podrazumevaju angažovanje po potrebi i uključuje više detalja o implementaciji.
OBD fasilitator	lice koje pruža tesnu podršku i vodi ceo proces razvoja i implementacije politike očuvanja bezbednosti dece; u slučaju fasilitacije imamo najdelotvorniji participativni pristup u poređenju sa konsultovanjem ili savetovanjem.
Kontakt osoba	ključni akter u primeni politike očuvanja bezbednosti dece – zaposleni sa jasno definisanim ulogama i odgovornostima, posebno u procesu izveštavanja.
KCS	„Keeping Children Safe” (ime organizacije).
Partnerska organizacija	svako pravno lice koje je posvećeno razvoju politike očuvanja bezbednosti dece u saradnji sa OBD savetnikom, OBD konsultantom ili OBD fasilitatorom.
POBD	politika očuvanja bezbednosti, politika očuvanja bezbednosti dece.

O Priručniku

Ovaj priručnik je namenjen konsultantima, savetnicima i fasilitatorima u oblasti očuvanja bezbednosti dece i onima koji su zainteresovani da pruže pomoć na različitim nivoima partnerskim organizacijama, institucijama i neformalnim grupama u razvoju i primeni politike očuvanja bezbednosti dece. Priručnik pruža informacije koje će pomoći nevladinim organizacijama da razviju i primene politiku očuvanja bezbednosti dece.

Priručnik se sastoji iz dva dela: prvi deo je usmeren na **osnovne informacije** u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece uopšte, dok se drugi više zasniva na praksi i sadrži **praktična iskustva** i studije slučaja.

Sobzirom na to da ne postoji standardizovana obuka ili jedinstveni kurikulum za profesionalce koji se bave očuvanjem bezbednosti dece i koji pružaju podršku razvoju očuvanja bezbednosti dece, Priručnik sadrži reference na širok spektar informacija izvan ovog priručnika, pa preporučujemo uvid u te izvore.

Cilj drugog dela ovog Priručnika je da pomogne onima koji rade na terenu da partnerske organizacije imaju politiku očuvanja bezbednosti dece koja je dobro osmišljena i uspešno se primenjuje. Sadržaj ovih poglavlja je usmeren na različite **načine i nivoe** pomoći (konsultacije, savetovanje, obučavanje), kao i na to da pomogne da se odredi koji je to najbolji način podrške u određenoj situaciji i u skladu sa okolnostima i opštim karakteristikama partnerske organizacije.

Koncept očuvanja bezbednosti dece se u ovom priručniku posmatra kao „zadatak svih nas” uz detaljnu analizu koja pruža potencijalni uvid u širi obim i stil zaštite dece. Struktura ovog Priručnika odražava ovu **holističku** tačku gledišta.

„(Politika očuvanja bezbednost dece)... nudi odličnu priliku ne samo za unapređenje kvaliteta rada i profesionalnog odnosa zaposlenih već, što je najvažnije, postizanje većeg pozitivnog uticaja na decu.”

Paulo Seržo Pinheiro,
nezavisni ekspert UN za nasilje nad decom

I. Opšte informacije o očuvanju bezbednosti dece

„Očuvanje bezbednosti dece predstavlja pitanje odgovornosti organizacija koje moraju da obezbede da njihovo osoblje, aktivnosti i programi ne naude deci, odnosno da ne izlažu decu riziku da im se naudi na bilo koji način, da se zaštite od zloupotrebe i zlostavljanja i da nadležnim organima prijave bilo koje potencijalne probleme i nedoumice koje organizacije mogu imati u vezi sa bezbednošću dece u okviru zajednica u kojima rade”

(Koalicija „Keeping Children Safe”)

Ovaj Priručnik je zbirka korisnih i **praktičnih informacija** o očuvanju bezbednosti dece zasnovanih na iskustvu. Međutim, neophodno je da se postavi neka vrsta teorijske osnove da bi se bolje razumeo koncept institucionalne (organizacione) odgovornosti u ovoj oblasti.

Definicija očuvanja bezbednosti dece

Za početak je potrebno napraviti razliku između očuvanja bezbednosti dece i zaštite dece. **Očuvanje bezbednosti dece** uključuje prevenciju zloupotrebe/zlostavljanja kao opšti imperativ za optimizaciju dobrobiti dece kroz principe i dobro osmišljene prilagođene procedure.

Zaštita dece je deo procesa očuvanja bezbednosti dece koji je usmeren na decu koja su u riziku ili su već pretrpela neku vrstu negativnog iskustva. Kratkoročno gledano, zaštita dece je način na koji reagujemo kada je neko naudio detetu, dok je očuvanje bezbednosti dece ono što treba da činimo da sprečimo da se detetu naudi. No, zašto uopšte razmišljamo o očuvanju bezbednosti dece?

Profesionalci (uglavnom sociolozi) su primetili povećanu preokupaciju rizikom u modernom društvu¹ novijeg doba. Postoji tendencija da se **identifikuju i kategorizuju rizici u većini sfera aktivnosti ljudi**, a od institucija se sve glasnije zahteva da upravljaju rizicima. Početkom novog milenijuma, objavljeno je nekoliko publikacija koje su ukazale na način na koji su takve preokupacije upravljanjem rizikom uticale na profesionalce i organizacije.² S obzirom da se **organizacije bave upravljanjem rizicima koji štete reputaciji, kao i rizicima povezanim sa njihovim glavnim zadacima**, profesionalna diskrecija sve više ustupa mesto fokusu na procedure i na mogućnost da sve aktivnosti budu predmet revizije. Ovaj proces je prilično očigledan u službama nadležnim za očuvanje bezbednosti dece u nekoliko zapadnih zemalja.³

1 Izvor: Beck, U.: From industrial society to the risk society in Theory, Culture and Society (1992) 9, 99–123.

2 Izvor i materijal za dalje čitanje: Parton, N.: Safeguarding Childhood: Early intervention and surveillance in a late modern society. Basingstoke, Palgrave Macmillan (2006).

3 Izvor: Holland, S.: Trust in the Community in British Journal of Social Work (2014) 44, 384–400.

Opšti pristup očuvanju bezbednosti dece ima svoju osnovu u razumevanju rizika za decu koji proističu iz delatnosti samih partnerskih organizacija (osoblje, programi, operacije) i adekvatnom odgovoru na te rizike primenom mera koje će dovesti do toga da organizacije budu bezbedne za decu. Da biste više saznali o pristupu očuvanja bezbednosti dece, pročitajte: Standardi očuvanja bezbednosti dece i kako ih primeniti – organizacija „Keeping Children Safe”.

Izvor: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/standards_child_protection_kcsc_en_1.pdf⁴

Prvi standardi očuvanja bezbednosti dece su uspostavljeni 2002. godine od strane koalicije humanitarnih organizacija za pomoć i razvoj koje su kasnije postale poznate kao „Keeping Children Safe”.⁵

Od tada je sve uvreženije shvatanje da, pored rizika po decu koji mogu da predstavljaju osoblje i saradnici, neprikladno osmišljeni programi i loše operativno upravljanje takođe mogu da stvore mogućnost da dođe do rizičnih situacija za decu. Generalno, postoje tri različite oblasti očuvanja bezbednosti dece. **Formalna oblast** je pravno-regulatorni sektor koji obuhvata profesionalce koji su direktno uključeni u aktivnosti zaštite dece, kao što su socijalne službe za decu i porodice, organi starateljstva, agencije za zaštitu dece, patronažne sestre, policija, itd. **Poluformalna oblast** očuvanja bezbednosti dece uključuje prateće službe organizovane od strane lokalnih opština, obučenih volontera i nevladinih organizacija na lokalnom nivou ili nivou zajednice kako bi se odgovorilo na pojedine potrebe dece i porodica.

Treću oblast očuvanja bezbednosti dece čine lica koja nisu profesionalci – komšije i drugi pojedinci koji pokušavaju da sprovedu neke zaštitne mere za ugroženu decu i porodice. Ovo je takozvano neformalno očuvanje bezbednosti dece.

Uz uspostavljenju politiku očuvanja bezbednosti dece, koja jasno definiše odgovornosti, organizacije postaju deo poluformalnih sistema zaštite dece i mogu da uspostave saradnju sa profesionalcima iz formalne sfere. Postojanje politike očuvanja bezbednosti dece ima očigledne pozitivne efekte u zaštiti dece koja dolaze u kontakt sa organizacijom i/ili aktivnostima organizacije u bilo kom obliku.

Ali postoje i **prednosti** koje se tiču zajednice u kojoj deluju organizacije, kao što je informisanje o pitanjima u vezi sa roditeljstvom (bezbednost na internetu, itd); senzibilizacija zajednice za brigu o posebno osetljivim i ranjivim grupama; podsticanje društvene odgovornosti; veća posvećenost važnim humanitarnim pitanjima (socijalna inkluzija, mirno rešavanje sukoba, itd).

⁴ Poslednji put pristupljeno: 10. 12. 2020.

⁵ Izvor i materijal za dalje čitanje: Child Safeguarding Standards and how to implement them. Keeping Children Safe (2014). https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/standards_child_protection_kcsc_en_1.pdf. Poslednji put pristupljeno: 11. 12. 2020.

Holistički pristup

Prava deteta i procedure koje uzimaju u obzir doživljene traume

„Uz dobru komunikaciju na profesionalnom nivou kao i između agencija, razmenom informacija o pojedinačnim rizicima i rizicima na nivou zajednice, kultura slušanja lokalne populacije obezbeđuje uslove koji omogućavaju da određene situacije i određeni konteksti koji dovode decu u opasnost u različitim zajednicama budu identifikovane i da se na njih pruži adekvatan odgovor.”

(Uloga zajednica u očuvanju bezbednosti dece i mladih, 2009, Pregled slučajeva zlostavljanja dece. Knjiga. 19., 96.)

Holistički pristup se odnosi na to da su pitanja u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece usko povezana sa menadžmentom, ljudskim resursima i događajima, ali i da utiču na akcije prikupljanja sredstava, komunikaciju i PR aktivnosti partnerske organizacije – u svim horizontalnim i vertikalnim dimenzijama.

U većini slučajeva, izazov se nalazi u promeni načina na koji organizacija koristi slike i priče o deci da promoviše svoj rad i angažuje donatore. Društveni mediji i druge onlajn platforme povećavaju rizik od korišćenja neprikladnih informacija ili vizuelnih prikaza u komunikaciji, pa je neophodno proširiti principe o očuvanju bezbednosti dece i na ove aktivnosti.

Važno je da cela organizacija uzme u obzir vrednosti i principe očuvanja bezbednosti dece. Ovaj holistički pristup osigurava stabilnost i koherentnost očuvanja bezbednosti dece. To je takođe i pitanje održivosti, jer je dugoročan rad moguć samo ako svi unutar partnerske organizacije razumeju pravo značenje pojma očuvanja bezbednosti dece i ako različiti organizacioni delovi mogu da podrže jedni druge u primeni tih principa. Holistički pristup takođe promoviše i olakšava međusobno razumevanje različitih perspektiva. Pored toga, to pruža dobru priliku za razgovor o važnim pitanjima, kao što su prava dece na privatnost, šta je odgovornost osoblja koje pomaže deci, „moć poruka koje se šalju”, svrha komunikacije itd.

Pitanja u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece o kojima svaki član osoblja (uključujući organizatore događaja, one koji se bave prikupljanjem sredstava, komunikacijom, marketingom i PR-om) treba da razgovara i da ih razume su sledeća:

- Pravilo „internet ne zaboravlja“ i šta to znači za naloge društvenih mreža organizacija (kakve se slike postavljaju, kako predstaviti ugroženu decu, kako senzibilisati zajednicu o siromaštvu, nasilju, uskraćenosti, invalidnosti, a da se prilikom toga ne naudi, itd);
- Apsolutno „zabranjene zone“, kao što su slike neodevene dece ili dece u neprikladnim ili u pozama sa seksualnom konotacijom;
- Kako poštovati privatnost dece/porodice – priče/slike ne smeju da omoguće identifikaciju dece, njihovog doma, itd;
- Priprema/obuka novinara, fotografa;

- Poštovanje zakonskih normi koje se tiču zaštite podataka, zakona o privatnosti, prava roditelja da daju dozvolu da dete bude slikano, da se prave video snimci ili da se koristi bilo koji podatak o detetu.

Jasno razumevanje koristi i prednosti očuvanja bezbednosti dece je od suštinskog značaja za uspešnu primenu.

Zahvaljujući holističkom pristupu, partnerska organizacija može da odredi kontekst svog delovanja i usvoji politiku i procedure koje uključuju procenu rizika i prevenciju nasilja, kao i procese izveštavanja i upravljanje slučajevima u nekoliko oblasti. Politika očuvanja bezbednosti dece takođe podrazumeva **organizaciju bezbednih događaja i aktivnosti** za decu (gde se vodi računa da postoje aktivne mere za očuvanje bezbednosti dece).

● Prava deteta – principi politike očuvanja bezbednosti dece

Uobičajeno shvatanje očuvanja bezbednosti dece je da su **deca nosioci ljudskih prava proglašeni u Konvenciji UN o pravima deteta** – KPD (1989)⁶ i da se prava deteta odnose na sve osobe mlađe od 18 godina. Politika očuvanja bezbednosti dece treba da eksplicitno naglasi da je partnerska organizacija posvećena zaštiti sve dece, bez ikakve diskriminacije. Politika očuvanja bezbednosti dece ne pravi razliku u odnosu na sposobnosti, etničku pripadnost, veru, seksualnost ili kulturu, što znači da se sva prava (i potpuno očuvanje bezbednosti dece) primenjuju na **svu decu**. Ovo je prvi princip.

Drugi princip je „**najbolji interes deteta**” što znači da sve radnje koje se odnose na decu treba da budu u njihovom najboljem interesu. Zvuči očigledno i jasno, ali ovo je jedno od najsloženijih prava deteta. Stoga preporučujemo dalje čitanje dodatih materijala o konceptu koji stoji iza principa najboljeg interesa; na primer, u radu Žana Zermatena⁷, na veb stranici Humanium⁸ ili Opšteg komentara br.14 Komiteta za prava deteta⁹. Poslednji izvor pruža najdetaljnije informacije.

Treći princip prava deteta koji se tiče očuvanja bezbednosti dece je participacija: pravo svakog deteta je da bude uključeno u procese i donošenje odluka koje se tiču dece. Bilo koje aktivnosti za ostvarivanje prava deteta će uroditi plodom samo ako se uzme u obzir i gledište dece. Prema Konvenciji UN o pravima deteta, deca imaju pravo da izraze svoje mišljenje i da budu saslušana u svim pitanjima koja ih se tiču. Deca jesu kompetentna po pitanjima koja ih se tiču i ako dobiju prava pitanja, informacije, okruženje i podršku, ona su značajni partneri u doprinosu promenama u životu dece. Uključivanje korisnika aktivnosti organizacije u razvoj očuvanja bezbednosti dece se može pokazati kao dobar način da se obezbedi razumevanje njihovih interesa i potreba. Sa stanovišta očuvanja bezbednosti dece, ovaj princip podrazumeva aktivno uključivanje dece kako u razvoj politike, tako i u samu primenu.

Preporučeni izvori za dalje čitanje o smislenim načinima učešća dece: Opšti kriterijumi učešća dece na veb stranici „Save the Children”¹⁰; praktični „alat za procenu učešća dece” Saveta Evrope.¹¹

Deljenje informacija o politici očuvanja bezbednosti dece za decu korisnike **na jeziku i u formatu prilagođenom deci** (animacija, video, itd.) je važno i uvek predstavlja izazov. Možete pronaći inspirativne izvore na veb stranici Saveta Evrope¹², na ChildHub-u¹³, ili na veb stranici Komiteta UN za prava deteta.¹⁴

6 Izvor <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>. Poslednji put pristupljeno: 11. 12. 2020.

7 https://www.childsrights.org/documents/publications/wr/wr_best-interest-child2009.pdf. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

8 <https://www.humanium.org/en/the-childs-best-interest/> Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

9 https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

10 https://resourcecentre.savethechildren.net/node/15984/pdf/general_criteria_of_child_participation.pdf. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

11 <https://rm.coe.int/16806482d9>. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

12 <https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/child-friendly-material>. Poslednji put pristupljeno: 2. 2. 2021.

13 <https://childhub.org/en/child-friendly-materials>. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

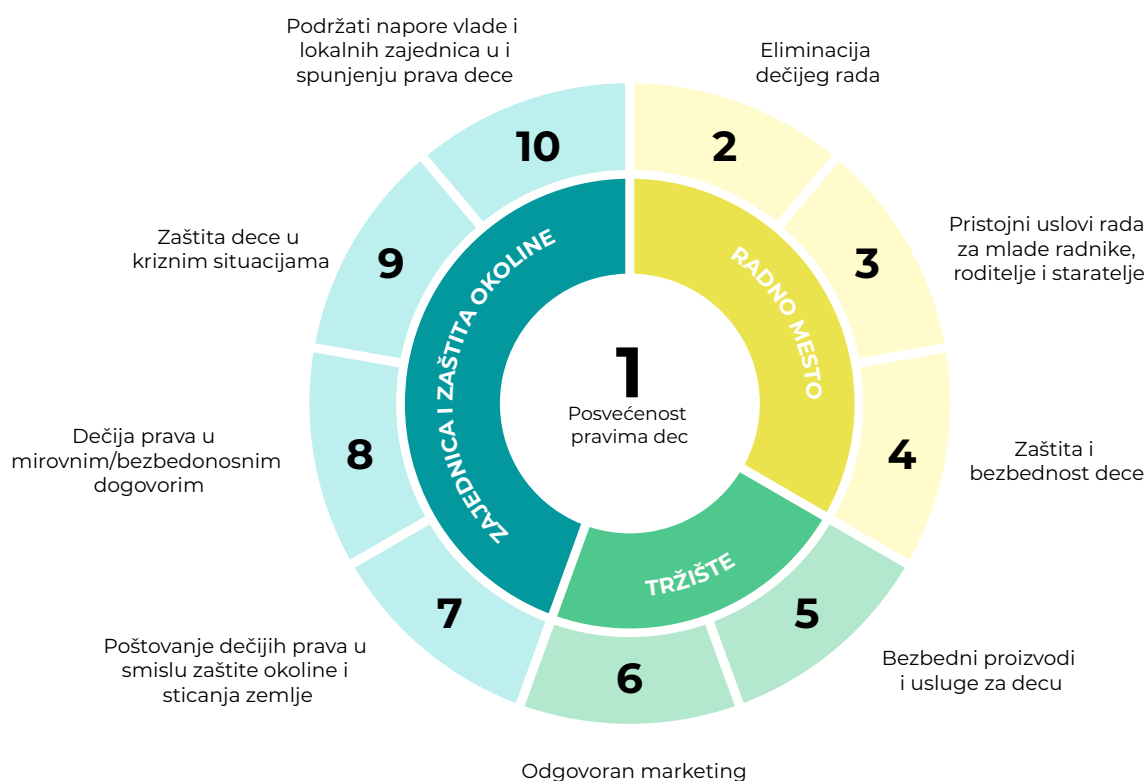
14 <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/InformationForChildren.aspx>. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

Četvrti princip je da sva deca imaju pravo na nenasilno detinjstvo i zaštitu od svih oblika nasilja. Ovaj princip **nulte tolerancije** je fundamentalan za očuvanje bezbednosti dece i isticanje značaja pristupa pravima deteta u celom procesu razvoja politike, od analize situacija i postavljanja prioriteta, preko primene, do praćenja i evaluacije.

Kako biste više saznali o pravima deteta, posetite veb-stranicu UNICEF-a¹⁵ za kratko objašnjenje zašto su ova prava važna ili tematsku veb-stranicu¹⁶ Saveta Evrope kako bi ste dobili detaljniji uvod u ovu problematiku.

Iz perspektive prava deteta, politika očuvanja bezbednosti dece nikada ne dovodi do novih zakonskih obaveza za organizaciju. Umesto toga, politika se zasniva na međunarodno priznatim standardima i pruža organizacijama operativni okvir da poštuju postojeća prava dece kao što je utvrđeno u Konvenciji o pravima deteta. Kao što se vidi na grafikonu ispod¹⁷, pristup pravima deteta je holistička tačka gledišta koja sadrži različite potrebe, interese i prava dece.

Slika 1. Prava deteta u odnosu na principe rada organizacije

Ukoliko ste zainteresovani za dodatne izvore o pravima deteta, pogledajte dokumente na sajtu organizacije Save the Children koji se odnose na **programiranje prava deteta**.¹⁸

Roditelji su, pre svih, odgovorni za ostvarivanje i praktičnu primenu prava deteta. Međutim, ova osnovna prava dece moraju da poštuju i organizacije, zajednice i pojedinci. Kroz politiku zaštite, organizacije su u stanju da podrže ali i da i praktikuju ovu odgovornost na smislen način.

¹⁵ Izvor: <https://www.unicef.org/child-rights-convention/child-rights-why-they-matter>. Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

¹⁶ Izvor: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/thematic-work/children-rights> Poslednji put pristupljeno: 3. 2. 2021.

¹⁷ Izvor: <https://www.unicef.org/csr/theprinciples.html>. Poslednji put pristupljeno: 7. 12. 2020

¹⁸ Izvor: <https://resourcecentre.savethechildren.net/our-thematic-areas/cross-thematic-areas/child-rights-programming-crp>. Poslednji put pristupljeno: 3.2.2021.

◆ Pristup koji uzima u obzir posledice traume

Jedan od osnovnih principa politike očuvanja bezbednosti dece je uzimanje u obzir široko **rasprostranjenog uticaja nasilja** i razumevanje potencijalnih načina za sprečavanje izazivanja štetnih posledica. U slučaju nasilja, zaposleni u partnerskim organizacijama su dužni da prepoznaju **znake i simptome posledica nasilja** (potencijalno, traume) i da aktivno nastoje da se odupru ponovnoj traumatizaciji (ponovnoj viktimizaciji). Elementi ovog pristupa¹⁹ su suština politike očuvanja bezbednosti dece. Ovi elementi su **bezbednost; pouzdanost i transparentnost; vršnjačka podrška; saradnja i uzajamnost i osnaživanje** (da se čuje glas i da postoji izbor).

S obzirom na to da primena politike očuvanja bezbednosti dece podrazumeva intervencije u vezi sa nasiljem, zaista je važno poštovati potrebe onih koji su doživeli nasilje (žrtve); a takođe je od suštinskog značaja i rad koji podrazumeva saradnju sa žrtvama, njihovom porodicom i drugim službama na način koji će dovesti do osnaživanja.

Pristup zasnovan na prepoznavanju posledica traume se obično pojavljuje tokom obuke o politici očuvanja bezbednosti dece – posebno tokom obuke kontakt osoba kod partnerskih organizacija. Na primer, važno ih je naučiti kako da pravilno saslušaju žrtvu/svedoka nasilja. Takođe je važno da postoji ispravan odnos prema žrtvi/svedoku jer te kontakt osobe mogu biti promoteri izlečenja-ako žrtva/svedok oseća da joj se veruje i da se vodi računa o bezbednosti žrtve. Onemogućavanje da počinilac ima dalji pristup žrtvi je takođe ključna komponenta pristupa koji se zasniva na prepoznavanju posledica traume.

Što se tiče politike očuvanja bezbednosti dece, pristup zasnovan na **prepoznavanju posledica traume i svesti o postojanju traume** je relativno nov. Možda će biti potrebne dodatne informacije²⁰ ili konsultacije sa kompetentnim stručnjakom.

¹⁹ Za više informacija posetite: <https://www.traumainformedcare.chcs.org/what-is-trauma-informed-care/>. Poslednji put pristupljeno: 12.12. 2020.

²⁰ Za više informacija posetite: <https://www.plymouth.gov.uk/adultsandchildrensocialcare/childrensocialcare/academysocialworkplymouth/informationandresourcespractitioners/traumainformedpractice>; <https://dhhr.wv.gov/bhhf/ibhc/Documents/Presentations1115/BH%20conferenceTICPrinciples%20%20Case%20Examples%20FINAL.pdf>. Poslednji put pristupljeno: 15. 12 2020.

Osnovne informacije o nasilju

Većina slučajeva nasilja nad decom uključuje najmanje jedan od sedam glavnih tipova nasilja među ljudima koji se obično dešavaju u različitim fazama razvoja deteta²¹:

Zlostavljanje	(uključujući nasilno kažnjavanje ²²) uključuje fizičko, seksualno i psihičko/emocionalno nasilje; i zanemarivanje odojčadi, dece i adolescenata od strane roditelja, staratelja i drugih ličnosti koje predstavljaju autoritet, najčešće u kući, ali i u okruženjima kao što su kampovi i škole. Iz perspektive organizacije, svako može biti takav autoritet (volonteri, članovi osoblja, zaposleni, itd.) ako njihov posao uključuje negu, podučavanje, nadgledanje dece.
Vršnjačko nasilje	(uključujući vršnjačko nasilje na internetu) je neželjeno agresivno ponašanje drugog deteta ili grupe dece koja nisu ni braća i sestre niti su u romantičnoj vezi sa žrtvom. Uključuje fizičko, psihičko ili socijalno nasilje koje se ponavlja i često se dešava u školama i drugim okruženjima gde se deca okupljaju i/ili na internetu.
Nasilje među mladima	je najviše prisutno među osobama starosti od 10 do 29 godina, najčešće se dešava u okruženju između poznanika ali i nepoznatih osoba, uključuje fizički napad oružjem (kao što su noževi) ili bez oružja i može uključivati i nasilje bandi. ²³
Nasilje od strane intimnog partnera	partnera (ili nasilje u porodici) uključuje nasilje od strane intimnog partnera ili bivšeg partnera. Iako i muškarci mogu biti žrtve, nasilje počinjeno od strane intimnog partnera nesrazmerno češće pogađa žene. Među adolescentima koji su u romantičnoj vezi, ali ne i u braku, to se ponekad naziva i „nasilje u vezi”.

21 Ovo je kratak odeljak i očigledno ne sadrži dovoljno informacija za fasilitatore. Jedina svrha ovog odeljka je da pruži kontekst i prikaže relevantne informacije zajedno.

22 Statistika o ubistvima prikazuje ekstremno nasilje koje je šokantno, ali je relativno neuobičajeno u životima dece. Podaci pokazuju da daleko više dece doživljava nasilje u vidu discipline – najčešće u sopstvenom domu i od najranije dobi. **U proseku, oko 6 od 10 dece širom sveta (skoro 1 milijarda) između 2 i 14 godina redovno je podvrgnuto fizičkom (telesnom) kažnjavanju od strane svojih staratelja.** Deca su uglavnom izložena kombinaciji fizičkog kažnjavanja i psihičke agresije.

23 Kako deca odrastaju, postaju podložnija drugim oblicima agresije, uključujući nasilje koje vrše njihovi vršnjaci i intimni partneri. Širom sveta, više od jednog od tri učenika između 13 i 15 godina redovno doživljava vršnjačko nasilje. Iskustvo nasilja nastavlja se u kasnoj adolescenciji, a među devojkama od 15 do 19 godina širom sveta, skoro jedna četvrtina (oko 70 miliona) je izjavila da su žrtve nekog oblika fizičkog nasilja od 15. godine. Deca sa smetnjama u razvoju imaju 3–4 puta veće šanse da budu zlostavljana od drugih. Izvor: https://www.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_Summary_EN_2_Sept_2014.pdf. Poslednji put pristupljeno: 14. 12. 2020.

Seksualno nasilje

uključuje ostvareni ili pokušaj seksualnog kontakta bez pristanka; druge radnje seksualne prirode bez pristanka koje ne uključuju kontakt (kao što je voajerizam ili seksualno uznemiravanje); radnje seksualne trgovine počinjene protiv nekoga ko nije u stanju da pristane ili odbije; i eksploataciju na internetu.²⁴

Emocionalno ili psihičko nasilje

i prisustvovanje nasilju uključuje ograničavanje kretanja deteta, omalovažavanje, ismevanje, pretnje i zastrašivanje, diskriminaciju, odbacivanje i druge nefizičke oblike neprijateljskog postupanja. Prisustvovanje nasilju može uključivati prisiljavanje deteta da posmatra čin nasilja ili slučajno prisustvovanje nasilju između dve ili više drugih osoba.

Komercijalna eksploatacija

korišćenje deteta za rad ili druge aktivnosti u korist drugih, a na štetu fizičkog ili mentalnog zdravlja, obrazovanja, moralnog ili socijalno-emocionalnog razvoja deteta. To uključuje, ali nije ograničeno na, **dečiji rad**.

Tabela 1: Vrste nasilja prema starosnoj grupi dece²⁵

	Zlostavljanje	Vršnjačko nasilje	Nasilje mladih	Nasilje intimnog partnera	Seksualno nasilje	Emocionalno ili psihičko nasilje
18	●	●	●	●	●	●
11-17	●	●	●	●	●	●
5-10	●	●			●	●
0-5	●				●	●

²⁴ Oko **120 miliona** devojaka širom sveta (nešto više od 1 od 10) je doživelo prinudni snošaj ili druge prisilne seksualne radnje u nekom trenutku svog života. I dečaci doživljavaju seksualno nasilje, ali u daleko manjoj meri nego devojčice. Kao i kod devojčica, incidenti seksualnog nasilja među dečacima najčešće se prvi put javljaju između 15. i 19. godine, a kao počinioци se najčešće navode članovi porodice, osobe od poverenja iz detetovog okruženja i sadašnji ili bivši intimni partneri. Izvor: https://www.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_Summary_EN_2_Sept_2014.pdf. Poslednji put pristupljeno: 14. 12. 2020.

²⁵ Izvor: Inspire – Sedam strategija za okončanje nasilja nad decom. SZO, 2016, str. 16.

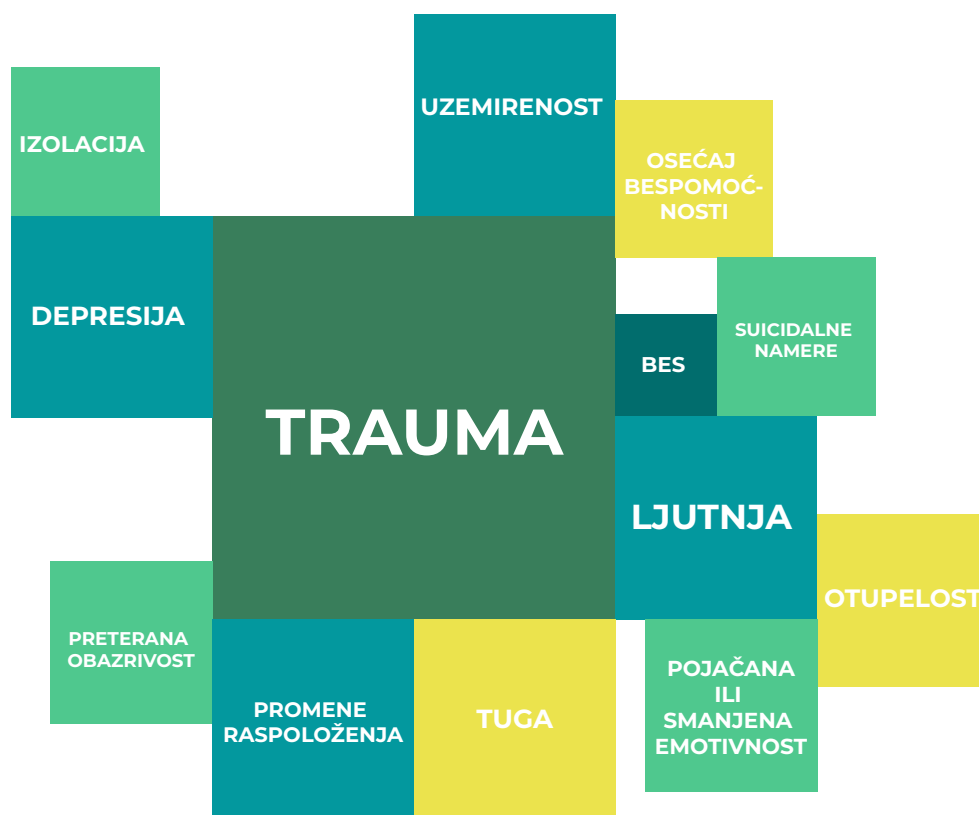
Posledice nasilja

Neposredne i dugoročne posledice po javno zdravlje i ekonomski troškovi nasilja nad decom podrivaju ulaganja u obrazovanje, zdravstvo i dobrobit dece i narušavaju proizvodne kapacitete budućih generacija. Izloženost nasilju u ranom uzrastu može poremetiti moždani razvoj i oštetiti druge delove nervnog sistema, kao i endokrini, cirkulatorni, muskuloskeletni, reproduktivni, respiratorni i imuni sistem, sa doživotnim posledicama. Postoje čvrsti dokazi koji pokazuju da nasilje u detinjstvu povećava rizik od povreda; HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija; problema mentalnog zdravlja; kasnog kognitivnog razvoja; loš uspeh u školi i rano napuštanje obrazovnog sistema; rizike rane trudnoće; probleme sa reproduktivnim zdravljem; i zarazne i nezarazne bolesti.

Uprkos velikoj rasprostranjenosti, nasilje nad decom je često skriveno, nevidljivo ili se često ne prijavljuje. Skrivena priroda takvog nasilja je dobro dokumentovana – na primer, meta-analiza globalnih podataka otkriva da je **seksualno zlostavljanje dece koje su deca sama prijavila 30 puta veće, a fizičko zlostavljanje 75 puta veće nego što to navode zvanični izveštaji**.²⁶

Nasilje nad decom je **višestruki problem** sa uzrocima na individualnom nivou, na nivou bliskih odnosa, nivou zajednice i društva, tako da se sa tim problemom moramo istovremeno suočiti na više različitih nivoa. S tim u vezi, razvijanje i sprovođenje politike očuvanja bezbednosti dece ima dvostruku svrhu. Na nivou zajednice, stvara se bezbednije okruženje i smanjuju faktori rizika kroz promenu organizacione kulture i prakse. Dok na nivou društva, politika očuvanja bezbednosti dece obezbeđuje sprovođenje pravnih normi koje zabranjuju nasilje nad decom.

Slika 2. Uticaj traume na osobu koja je doživela nasilje

²⁶ Na osnovu statističke analize „Skriveno naočigled svih”. UNICEF, 2014. Izvor: https://www.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_Summary_EN_2_Sept_2014.pdf. Poslednji put pristupljeno: 14. 12. 2020

Koncept politike očuvanja bezbednosti dece se usredsređuje na **ulogu posmatrača** i trećih lica u prevenciji nasilja. Nasilje se nikada ne dešava samo između počinioca i žrtve. Uvek postoje članovi porodice, zajednice, društva koji mogu da se nađu u ulozi posmatrača onoga što se dešava sa detetom. Sa stanovišta politike očuvanja bezbednosti dece, reakcija posmatrača je ključna i ona je deo implementacije politike da se podstiču pozitivni stavovi, i to:

a.

preduzimanje radnji umesto neznanja/zatvaranja očiju pred nasiljem;

b.

uvek imajte na umu princip „ne naudi”,

c.

inicirajte postupke i radnje za sprečavanje nasilja;

d.

preuzmite odgovornost u zajednici (nasilje nikada nije samo lični problem),

e.

posvećenost i upornost u pridržavanju politike očuvanja bezbednosti dece

Važno je biti uporan jer nasilje obično ima cikličan obrazac i može se ponavljati. Ponekad posmatrači ne vide nasilje, već samo posledice ili nenasilnu fazu ciklusa zlostavljanja (izgovori, krivica). Ova ciklična priroda nasilja treba da bude istaknuta kod obuke kontakt osoba partnerske organizacije zajedno sa potencijalnim posledicama i simptomima nasilnog čina. Preporučuje se korišćenje studija slučaja za ilustraciju uloge posmatrača u različitim situacijama, a takođe je preporučljivo da se koristi igra uloga tokom obuke kako bi se shvatila odgovornost koju ima posmatrač.²⁷

Da biste saznali više o ovoj temi i relevantnim alatima za obuku, pročitajte: „Alati za obuku za fasilitatore” koju je razvila organizacija „Keeping Children Safe”.

Struktura i elementi politike očuvanja bezbednosti dece

„Nemojte misliti da možete sprečiti sve moguće zloupotrebe. Način na koji reagujete na nasilje podjednako je važan kao i njegovo sprečavanje.”

(Keeping Children Safe)

Kao što je prethodno opisano, postoje tri kategorije standarda²⁸ očuvanja bezbednosti dece:

1. Politika

Partnerska organizacija ima pisane smernice koje opisuju ciljeve organizacije u sprečavanju bilo kakvih radnji koje mogu da naude deci i navode kako se reaguje na incidente. U pogledu sadržaja, a u smislu najboljih praksi, pokazalo se da politika treba da:

²⁷ Izvor: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/8560/pdf/kcs_understanding_2014.pdf pristupljeno: 22.12.2020.

²⁸ Relevantan izvor: Safeguarding Guidelines for ECPAT-Partners

- Opiše **kako** je organizacija posvećena sprečavanju i adekvatnom reagovanju na radnje koje mogu nauditi deci;
- **Iskazuje** uverenje da svako treba da bude zaštićen od svih oblika zlostavljanja, zanemarivanja, eksploatacije i nasilja;
- Bude **posvećena** pristupu nulte tolerancije prema svim postupcima koji mogu da naude deci
- Otvoreno govori i promoviše svoju politiku očuvanja bezbednosti dece unutar svoje organizacije;
- Sprovodi procenu rizika i ukazuje na ključne rizike u očuvanju bezbednosti dece, uz niz mera za minimizaciju rizika;
- Sačini **pisani kodeks ponašanja**, primenjiv na svakoga ko ima kontakt sa ugroženim pojedincima (osoblje partnerske organizacije, volonteri, poverenici, posetioci), precizirajući šta je neprihvatljivo ponašanje prema ugroženim pojedincima.

2. Ljudi

Partnerska organizacija:

- Obezbeđuje **obuku** za svoje zaposlene u smislu informisanja o očuvanju bezbednosti dece;
- Postavlja jasne zahteve u smislu **odgovornosti** i očekivanja od svog osoblja i podržava ih u razumevanju i delovanju u skladu sa politikom očuvanja bezbednosti dece;
- Određuje jednog (višeg) člana osoblja koji je zadužen i sposoban da se bavi pitanjima očuvanja bezbednosti dece i incidentima (kontakt osoba);
- Neguje otvorenu **kulturu komunikacije** u kojoj se mogu podeliti svi problemi u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece.

3. Procedure i odgovornost

Partnerska organizacija ima, u meri u kojoj je to važećim zakonom dozvoljeno:

- Uspostavljene procedure za redovno **praćenje**, reviziju i ažuriranje politike očuvanja bezbednosti dece i njene efektivne implementacije;
- Strogi **proces selekcije osoblja** i provere prilikom zapošljavanja putem referenci i provera;
- Interne procedure koje omogućavaju osoblju da **prijave** sve probleme u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece;
- Uspostavljene procese u smislu zaštite **bezbednosti** žrtava i uzbunjivača koji su uključeni u incidente i prijavljivanje kršenja zakona lokalnim organima vlasti;
- Odredbe ugovora o radu koje omogućavaju prekid radnog odnosa, suspenziju ili premeštanje bilo kog zaposlenog (ili primenu drugih **kaznenih mera** u skladu sa zakonom) za onoga ko prekrši politiku očuvanja bezbednosti dece.

Politika očuvanja bezbednosti dece treba da ispunji sve prethodno pomenute zahteve na kvalitetno osmišljen i prilagođen način. Glavna uloga OBD savetnika, OBD konsultanta ili OBD fasilitatora je da podrži ovaj proces razvoja i implementacije politike u skladu sa okolnostima i posebnim karakteristikama partnerske organizacije.²⁹

Uprkos specifičnostima razvoja politike u svakoj partnerskoj organizaciji, konačni rezultat bi trebalo da bude Politika očuvanja bezbednosti dece koja sadrži sve sledeće elemente:

²⁹ Ovim aktivnostima se bavi drugi deo Zbornika.

Uvod	Kratak uvod u politiku, zašto je razvijena i ko je obuhvaćen njenim odredbama
Izjava o politici/obavezama/vrednostima	Partnerska organizacija treba da da izjavu o zaštiti dece i, gde je to prikladno, da promoviše njihovo blagostanje i razvoj. Izjava takođe treba da se odnosi i generalno na misiju partnerske organizacije.
Koji problem partnerska organizacija pokušava da reši?	Partnerska organizacija treba da da izjavu o zaštiti dece i, gde je to prikladno, da promoviše njihovo blagostanje i razvoj. Izjava takođe treba da se odnosi i generalno na misiju partnerske organizacije.
Šta partnerska organizacija namerava da preduzme u vezi sa tim	● procenu rizika/ublažavanje rizika; ● bezbedno zapošljavanje/posledice kršenja politike očuvanja bezbednosti dece iz perspektive ljudskih resursa; ● bezbedan marketing, komunikaciju i prikupljanje sredstava; ● protokole ponašanja/kodeks ponašanja ● edukaciju/obuku; ● bezbedan dizajn programa; ● komunikacije/smernice; ● odgovornosti upravljanja; ● prijavljivanje/reagovanje na potencijalne probleme; ● primenu i reviziju; ● redovan monitoring i evaluaciju.
Posebni propisi	U skladu sa radom partnerske organizacije, možda će biti potrebna i neka posebna regulativa koja reflektuje specifičnosti u aktivnostima te organizacije. Na primer, ● partnerska organizacija ima usluge za decu na internetu (linije za pomoć, platforme za razgovor – časkanje); ● postoje redovne posete volontera ili drugih odraslih osoba; ● održavaju se sastanci, posete, događaji između različitih grupa dece; ● partnerska organizacija radi u vanrednim situacijama ili u multikulturalnim sredinama.
Rad na konkretnim slučajevima	Jedan od najvažnijih delova politike očuvanja bezbednosti dece je jasna procedura vođenja predmeta sa kvalitetno definisanim ulogama i odgovornostima unutar partnerske organizacije. Politika očuvanja bezbednosti dece mora da sadrži pravila i propise kako bi se osiguralo da se sve optužbe istraže čak i ako se sa njima suoči najviši nivo organizacije.
Diseminacija	Partnerska organizacija treba da obezbedi da se politike očuvanja bezbednosti dece i njeni najvažniji detalji (sa posebnim fokusom na proces izveštavanja i komunikaciju sa kontakt osobama) podele sa korisnicima (decom, njihovim porodicama, članovima zajednice, itd.) na odgovarajući način. Takođe, potrebno je obezbediti pisane materijale koji su prilagođeni deci.

II. Proces razvoja politike očuvanja bezbednosti dece

„Politika očuvanja bezbednosti dece treba da odredi šta organizacija želi da kaže o tome kako vodi računa o deci i da prepozna potrebe sve dece da budu bezbedna.”

(Keeping Children Safe)

U drugom delu ovog Priručnika, OBD savetnici, OBD konsultanti i OBD fasilitatori mogu da nađu relevantne, praktične i iskustvene informacije o tome kako podržati partnerske organizacije u procesu razvoja i primene politike.

Primarna pitanja

◆ Uloge

Najpre je potrebno definisati **razliku između uloga i aktivnosti OBD savetnika, OBD konsultanta i OBD fasilitatora**. Svako treba da ima svest o svojoj ulozi i profesionalni identitet koji definiše nečije razumevanje kompetencija i uloga. Neki od njih radije ostaju na distanci od partnerske organizacije jer veruju da takva distanca omogućava bolju mogućnost procene situacije i neutralnost. Drugi više vole da budu bliži i tako bolje razumeju partnersku organizaciju. Naša ličnost utiče na naš rad, i obrnuto, naš rad je utkan u našu ličnost. Shodno tome, ne postoji ni hijerarhija između ovih različitih uloga, niti postoje bilo kakva posebna očekivanja.

Pored toga, osim karakteristika nečije ličnosti, postoje i drugi faktori koji mogu da utiču na ulogu profesionalca, kao što su osobine partnerske organizacije ili bilo koja situacija koja predstavlja izazov (npr. COVID-19 ili neki slučaj skandala). Pri bilo kojoj od tri načina podrške partnerskoj organizaciji, profesionalci moraju da **razumeju operative dimenzije** organizacije kao i njenu kulturu, te da se fokusiraju uglavnom na tri elementa: ljude, politiku, i procedure.

Praktično, način na koji profesionalac obavlja svoju dužnost (u odnosu na neku od ovih uloga) zasniva se na nečijem razumevanju šta je posao koji treba da obavi i kako ga je najbolje raditi.

Tabela 2: Karakteristike različitih uloga koje se tiču podrške u razvoju i procesu implementacije politike očuvanja bezbednosti dece

Savetnik za očuvanje bezbednosti dece	Konsultant za očuvanje bezbednosti dece	Fasilitator za očuvanje bezbednosti dece
onaj ko daje preporuke, ekspertske i stručne savete u procesu razvoja politike za očuvanje bezbednosti dece.	onaj ko pruža informacije i profesionalne usluge organizaciji u procesu razvoja politike za očuvanje bezbednosti dece i implementacije.	onaj ko blisko podržava i vodi ceo proces razvoja i implementacije politike za očuvanje bezbednosti dece.
savetovanje je često strateško.	konsalting podrazumeva rad na osnovu zahteva i uključuje više detalja o implementaciji.	fasilitasiija ima najsnažniji participativni pristup u poređenju sa konsultovanjem ili savetovanjem.
savetovanje obično ima prednost u slučaju organizacije koja ima najmanje otvorenu organizacionu strukturu	konsalting je efikasan u slučaju kada postoji bliža saradnja/otvorenija organizaciona kultura	uspešna fasilitacija zahteva saradnju i transparentnost
definisani vremenski okvir; sastanci koji nisu preterano lični; ograničeno radno vreme	vremenski okvir je definisan, ali se često produžava; direktni razgovori i više ličnih sastanaka; produženo radno vreme	vremenski okvir je definisan, ali se često produžava; direktni razgovori i više ličnih sastanaka; produženo radno vreme; uključenost u obuke

Karakteristike ovih uloga nemaju knjišku diferencijaciju i ne postoje stroge granice između njih. Ipak, Tabela 2 pomaže da se razumeju ograničenja procesa savetovanja, konsultovanja i fasilitacije, kao i da se predstave njihove prednosti. Ovo je prvi korak kada se postavlja pitanje: „Ko sam ja u ovoj situaciji? Koja je moja uloga?” Drugi korak je pitanje: „Zašto ova organizacija želi da razvije politiku očuvanja bezbednosti dece?”

◆ Motivacija i ubeđivanje

Ono što motiviše partnersku organizaciju da razvije i primenjuje politiku očuvanja bezbednosti dece je jedno od najvažnijih pitanja i odgovor može biti dugačak spisak koji ide od „ranijih skandala” preko „straha od skandala” do duboke posvećenosti principu „ne nauditi”.

Međutim, najčešća pozadina je da razvoj i uspešna primena politike očuvanje bezbednosti dece podrazumeva:

- Posvećenost organizacije pravima dece;
- Pokazivanje da organizacija preuzima odgovornost za dobrobit budućih generacija;
- Da organizacija utiče na društveni razvoj u zajednici;
- Činjenice da su deca najvredniji resurs organizacije (kao budući zaposleni, kupci, volonteri, donatori, oni koji podržavaju rad organizacije);
- Želju da se izgradi brend koji je odgovoran.

Gore pomenuti narativi su takođe **prodajna tačka**. Možemo ih koristiti tokom pregovora, ali i za ubeđivanje.

Motivacija može biti različita, ali razumevanje rizika za decu od strane organizacije, kao i sprovođenje odgovarajućih mera za ublažavanje tih rizika je od izuzete važnosti. Čak i najoportunistička organizacija može priznati da politika očuvanja bezbednosti dece može biti od koristi jer umanjuje **rizik od pada reputacije**. Nasilje, zlostavljanje dece i loše vođenje ovakvih slučajeva mogu narušiti poverenje ljudi koji podržavaju organizaciju, donatora i mogu dovesti do gubitka na značaju organizacije. Minimizacija rizika od štete po reputaciju je opšta korist i lako je razumljiva za svakog zaposlenog u organizaciji.

„Razumevanje rizika” zvuči lako, ali to takođe znači i priznavanje da rad organizacije i/ili osoblja možda nije savršen. U slučaju prethodnih skandala, „nesavršenost” je očigledna. Ali tu su i veoma laki načini da se takve situacije „reše” bez ikakvog razumevanja situacije do kog bi se došlo bilo „imenovanjem i ukazivanjem na krivca” ili prikrivanjem. Ovo poslednje je „najbolje rešenje” ako menadžment deluje u ime najboljeg interesa organizacije – umesto najboljeg interesa deteta. Pored toga, „nesavršenost” može značiti da je neko odgovoran za postojanje tih rizika – generalno, te odgovorne osobe su lideri organizacije. U skladu sa tim, nepostojanje prethodnih skandala ili problema u životu i radu organizacije može značiti ili zaista savršen rad organizacije ili „savršenstvo” menadžmenta u prikrivanju ili zakulisanim dogovorima u vezi sa problematičnim situacijama.

Dakle, jasno je da je prva i fundamentalna potreba za razvojem politike očuvanja bezbednosti dece (priznavanje i razumevanje faktora rizika) najteža, jer to prirodno podrazumeva priznavanje i razumevanje problema, grešaka i priznavanje odgovornosti za njih. Jednom rečju: **transparentnost**. Tu su i dodatni problemi ako opšte procedure i politike u organizaciji nisu transparentne. Ako je protok informacija ili podataka kroz različite nivoe organizacije nešto što nije uobičajeno ili se čak i ne radi u okviru organizacije, onda će primena politike očuvanja bezbednosti dece biti zaista teška. Za OBD savetnike, OBD konsultante ili OBD fasilitatore je važno da znaju da su poteškoće u vezi sa politikom očuvanja bezbednosti dece često duboko ukorenjene u strukturnim ili kulturnim izazovima partnerske organizacije – kao što je nedostatak transparentnosti – ali je rešavanje ovih problema van njihove nadležnosti. U mnogim slučajevima, zaposleni jasno vide potrebu za politikom očuvanja bezbednosti dece, dok menadžment zatvara oči pred ovim problemom. U nekim slučajevima se desi da zajednica u kojoj organizacija deluje ili korisnici partnerske organizacije prepoznaju probleme, ali organizacija odbija da ih prizna. Ovakve situacije su svakako izazov za OBD savetnika, OBD konsultanta ili OBD fasilitatora zbog nedostatka razumevanja i priznavanja postojanja problema. Ipak, postoje neke **strategije i taktike** koje se mogu koristiti u ovakvim situacijama:

- Ohrabriti posvećene članove osoblja da formiraju „koaliciju”, ustanu i izraze svoje mišljenje (uvek se preporučuje da deluju u grupi, a ne kao pojedinci);
- Obezbediti takvom posvećenom osoblju informacije koje će im biti korisne prilikom procesa ubeđivanja;
- Ako je za početak razvoja politike potrebna odluka Upravnog odbora, razmotrite potencijalnu strategiju ubeđivanja svakog člana odbora ponaosob (razmišljajte o individualnom ubeđivanju – umesto da ubeđujete odbor kao grupu);

- Navedite slučajeve/skandale koji su već dospeli u javnost (ukažite na štetu koju su naneli organizaciji);
- Koristite globalne inicijative kao prodajne tačke, kao što je #metoo;
- Iskoristiti afere drugih organizacija kao vašu šansu – u vreme kada je strah od narušavanja reputacije jači;
- Organizujte događaje/platforme ili sprovedite anketu/istraživanje gde korisnici mogu da izraze svoje mišljenje o radu organizacije (uključujući i rizike).

Istraživanje i „opipavanje pulsa” koja je to najbolja strategija koja ima potencijala je deo pripremnog sastanka sa partnerskom organizacijom. OBD savetnici obično nisu uključeni u vođenje tako ubedljivih strategija. Međutim, OBD konsultanti i OBD fasilitatori mogu **razgovarati** o ovim strategijama sa zaposlenima koji su posvećeni rešavanju ovog problema i mogu im **pomoći** da se pripreme za ove taktike. Ali uloga OBD fasilitatora nije da budu aktivno uključeni u ove aktivnosti jer bi to moglo da ugrozi njihovu profesionalnu nepristrasnost. Konsultant za OBD i OBD fasilitator treba da budu podrška, ali i da ostanu neutralni u ovim situacijama (svesni ograničenja svojih uloga i kompetencija).

Razvijanje politike očuvanja bezbednosti dece je proces **uzajamnog** učenja između osobe koja pruža podršku i partnerske organizacije. Pre svega, savetnik za OBD, konsultant za OBD, OBD fasilitator mora da osoblju omogući da razume šta znači očuvanje bezbednosti dece i koje obaveze proističu iz okvira ove politike. Praktični i dobri načini rada i aktivnosti koje doprinose informisanju su grupne diskusije, sastanci, vebinari, prezentacije, poster.

Ključno je da se uspostavi **interni tim** (tim iz redova same organizacije) sa odgovornim članovima osoblja (uključujući kontakt osobu). Ovaj tim treba da bude glavni način komunikacije između osobe za podršku i partnerske organizacije. Uspostavljanje **participativnog okruženja** je takođe od izuzetne važnosti. Proceduralno, to znači izradu i reviziju politike očuvanja bezbednosti dece u više navrata, uključujući svaku kompetentnu osobu u organizaciji

Svako ko je u kontaktu sa decom ima ulogu u očuvanju njihove bezbednosti. Te osobe mogu da obavljaju ovu ulogu samopouzdanu i efikasno samo ako imaju ispravan odnos prema deci, ako su dobro upoznate sa pitanjima očuvanja bezbednosti dece i imaju neophodna znanja i veštine da bi uradili sve kako bi deca bila i ostala bezbedna. OBD fasilitator može imati odgovornost da obezbedi obuku i priliku za razvoj osoblja, kao i da pruži adekvatne informacije. Ovo je takođe faza u kojoj treba podići stepen posvećenosti i motivacije unutar partnerske organizacije. Kasnije će ovo mesto zauzeti kontakt osoba (ili tim) ili će za te aktivnosti biti određeni lideri organizacije.

Postojanje politike očuvanja bezbednosti dece nije obavezno za većinu organizacija, tako da je jasno da organizacije mogu da odbiju saradnju. Međutim, retko se navodi da OBD savetnik, OBD konsultant ili OBD fasilitator takođe imaju određena prava u određenim situacijama, kada na primer:

a. organizacija nije zaista posvećena, izjavljuju da nisu zainteresovani za stvarnu implementaciju ili Upravni odbor/direktor odbija da potpiše ili zvanično usvoji politiku;

b. organizacija nije kooperativna, kriju činjenice, informacije, korumpiraju proceduru razvoja politike ili pokušavaju da korumpiraju fasilitatora;

c. tokom razvoja/primene politike, organizacija mora da se suoči sa slučajem zlostavljanja dece i odbijaju da preuzmu odgovornost (ili deluje protiv osnovnih principa politike za očuvanje bezbednosti dece).

U ovakvim situacijama, očigledno je da organizacija pokušava da koristi fasilitatora suprotno pravoj svrsi politike očuvanja bezbednosti dece. Ovde se javlja dilema šta je manje loš ishod. „Progurati politiku” – tako da organizacija ima barem „nešto” ili priznati da je politika (ili procedura) doživela poraz. Fasilitator treba da donese ovu odluku nakon razmatranja svih činjenica i okolnosti u konkretnom slučaju.

◆ Kultura očuvanja bezbednosti dece

Zdrav razum, opšte razumevanje pitanja očuvanja bezbednosti dece i **javno mnjenje** o očuvanju bezbednosti dece mogu da odigraju ključnu ulogu u razvoju i sprovođenju politike očuvanja bezbednosti dece. Koncept očuvanja bezbednosti dece zasnovan je na istoriji, tradiciji i konvencionalnoj ulozi zajednice. Profesionalac koji pomaže partnerskoj organizaciji mora biti svestan ovih faktora, posebno u slučaju prekogranične saradnje u kojoj su kulturološka pitanja od većeg značaja.

Ključni faktor koji decu i adolescente, posebno devojčice, čini ranjivim na nasilje i povećava verovatnoću da dečaci i muškarci počine takvo nasilje je **društvena tolerancija** kako prema viktimizaciji devojčica tako i prema nasilju od strane dečaka i muškaraca. Često se ovo zlostavljanje ili eksploatacija percipira kao normalno i van kontrole zajednice što, pored stida, straha i uverenja da niko ne može da pomogne, rezultira niskim nivoom prijavljivanja i, shodno tome, niskim nivoom očuvanja bezbednosti dece.

U politici očuvanja bezbednosti dece je važno prepoznati da različiti oblici nasilja imaju zajedničke uzroke, pa se često javljaju zajedno, a jedan može dovesti do drugog. **Kroz programe očuvanja bezbednosti dece, organizacije mogu da utiču na smanjenje upliva nasilja u čitavo društvo.**

Politika očuvanja bezbednosti dece je uvek u skladu sa pravilima zaštite dece, ali je ponekad u suprotnosti sa lokalnim konceptima očuvanja bezbednosti dece. U početku, organizacija mora da bude svesna ovakve situacije, a zatim (zajedno sa OBD konsultantom ili OBD fasilitatorom) moraju da osmisle način da ublaže ovaj rizik. Ovo pitanje je manje precizirano kada govorimo o savetodavnoj vrsti podrške.

Slika 3. Socijalno-ekološki model za razumevanje i prevenciju nasilja nad decom

◆ Osobine partnerske organizacije

Od organizacija koje su tek na početku svog rada do onih sa dugom istorijom, svaka organizacija ima svoj **životni ciklus**. Razvijanje politike očuvanja bezbednosti dece je idealno za nove organizacije – „sveže” (sa 3–5 godina rada). Generalno, ove organizacije nemaju – ili imaju samo nekoliko – problema iz prošlosti i obično su fleksibilnije, prilagodljivije i otvorenije.

Organizacije sa dužom istorijom postojanja imaju fiksirane strukture, neformalne procedure, nepokolebljive članove osoblja – a ponekad imaju i skandale iz prošlosti. Naravno, uvek postoje izuzeci. Svakako je potrebno da se izabere odgovarajući pristup prema opštim karakteristikama organizacije. **Ostale karakteristike** osim životnog ciklusa organizacije koje mogu biti važne:

- Veličina organizacije,
- Unutrašnja struktura/hijerarhija;
- Odeljenja/sektori unutar organizacije (prikupljanje sredstava, marketing, komunikacija, zagovaranje);
- Direktno/indirektno angažovanje sa decom;
- opšta kadrovska strategija (načini zapošljavanja, obuke, rešavanje konflikata, upravljanje konkretnim slučajevima/problemima, volonteri;
- Politike i način kreiranja politika.

Profesionalac koji pruža pomoć u procesu uspostavljanja politike očuvanja bezbednosti dece treba **da bude upoznat sa gore navedenim faktorima** na samom početku čitavog procesa i on ili ona mora da „**skroji**” **načine pomoći** (strategiju podrške) prema ovim karakteristikama. Na primer, podrška savetodavnog tipa obično odgovara partnerskim organizacijama sa jačom hijerarhijom i više iskustva u razvoju politike, dok je za fasilitaciju potrebna veća fleksibilnost i otvorenost.

◆ Strukturalni i nestrukturalni zahtevi

Sledeća tabela prikazuje odnos između OBD savetnika, OBD konsultanta i OBD fasilitatora partnerske organizacije navodeći strukturalne (pravne, pisane, statutarne, formalne) i nestrukturalne (neformalne, zasnovane na ponašanju i na stavovima) potrebe za razvoj politike očuvanja bezbednosti dece. Ovi zahtevi treba da budu ispunjeni tokom čitavog postupka izrade politike bez obzira na nivo posvećenosti organizacije.

Photo by Katerina Holmes on Pexels

Tabela 3: Strukturalni i nestrukturalni zahtevi razvoja (i implementacije) politike

Strukturalni zahtevi	Nestrukturalni zahtevi
Ugovor/projektni zadatak (da definiše svrhu i strukture projekta razvoja politike)	Sa organizacijom je razrađen odgovarajući plan (dogovor o budžetu, ishodima i vremenskom okviru)
Interni tim/kontakt osoba (odgovorni član(ovi) osoblja za razvoj politike)	Prisustvo (nadležno osoblje prisustvuje svim sesijama, na prvi poziv i spremno za rad)
Poverljivost (poštovanje pravila zaštite podataka i poverljivosti)	Transparentnost i redovna komunikacija o očuvanju bezbednosti dece
Plan praćenja, monitoringa i evaluacije (merenje ostvarenja cilja i ishoda politike)	Vlasništvo (organizacija donosi odluke i ima vlasništvo nad rezultatima/preuzima odgovornost za svoje delovanje)
Formalno odobrenje od strane menadžmenta organizacije (zakonska implementacija politike; potpisana, izglasana, usvojena od strane odbora/direktora)	Poštovanje kulture organizacije (način saradnje bez predrasuda)
Odgovornost (menadžeri imaju konkretnu odgovornost za nadgledanje sprovođenja politike)	Podizanje informisanosti (o pitanjima u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece)
Opšte i obavezujuće važenje politike (politika očuvanja bezbednosti dece se odnosi na sve osoblje, volontere, saradnike i partnere organizacije)	Posvećenost (osnovnim principima i vrednostima politike očuvanja bezbednosti dece)

Ovi zahtevi su **minimum** za sprovođenje procesa razvoja gde OBD savetnik, OBD konsultant ili OBD fasilitator može da uspostavi uspešan radni odnos sa organizacijom. Pored gore navedenih zahteva, potrebno je da se:

- Razvije otvoren i pošten radni odnos;
- Kreiraju efikasni načini komunikacije i podrške;
- Obezbedi da OBD savetnik/ OBD konsultant ili/ OBD fasilitator imaju relevantno znanje o partnerskoj organizaciji;
- Uspostave disciplinovane, dobro strukturirane radne metode.

Da bi ispunili ove zahteve, OBD savetnik, OBD konsultant ili OBD fasilitator bi trebalo da naprave **okruženje za učenje** koje odiše podrškom, gde svi dele znanja i iskustva kako bi učili jedni od drugih i to je i prepoznato i nagrađeno. Dok jasno predstavlja osnovne vrednosti očuvanja bezbednosti dece, OBD konsultant ili OBD fasilitator treba da izbegava i da se uzdrži od okrivljivanja ili kritike i treba da naglasi da svako može da pogreši. Razvoj politike može biti uspešan samo kroz **aktivno podsticanje kreativnosti**, generisanje ideja i inovacija u partnerskoj organizaciji.

Konačno, poslednji uslov je **vreme**. Kaže se da „Rim nije izgrađen za jedan dan”, što znači da je potrebno vreme da se uspostavi svaki stabilan i uspešan instrument. Razvijanje politike očuvanja bezbednosti dece je **dugoročan** odnos saradnje između organizacije i profesionalaca koji pružaju pomoć. Na osnovu iskustva, to je saradnja 6–12 meseci od pripreme do poslednje sesije obuke (savetodavna pomoć može biti znatno kraća). U slučaju konsultacija i fasilitacije, ova saradnja se možda neće završiti finalizacijom politike očuvanja bezbednosti dece. Stručnjak obično prati implementaciju i pruža neku vrstu mentorstva organizaciji ako je potrebno.

Razvijanje politike očuvanja bezbednosti dece je detaljna procedura, tako da je potrebno vreme da se uradi kako treba.

Kako prilagoditi politiku očuvanja bezbednosti dece

„Nijedna politika ne može ponuditi potpunu zaštitu za decu, ali poštovanje pravila očuvanja bezbednosti dece minimizira rizik od nanošenja štete.”

(Keeping Children Safe)

Politika očuvanja bezbednosti dece treba da bude osmišljena **u skladu sa konkretnim potrebama** organizacije. Politika (principi, procedure) koju je usvojila partnerska organizacija treba da bude prilagođena, a ne samo direktno preuzeta iz nekog opšteg priručnika/modela politike.

U većini slučajeva OBD savetnik, OBD konsultant ili OBD fasilitator koristi šablon kao polaznu tačku ili navodi osnovne elemente politike o očuvanju bezbednosti dece kao strukturni okvir. Ipak, **ne postoji gotov dokument o politici koji će odgovarati svakoj situaciji i svima**.

Prilagođavanje politike očuvanja bezbednosti dece znači (1) odgovarajuću pripremu, (2) jasno i konkretno definisanje potreba organizacije, (3) politika treba da bude realistična, (4) da se edukuju svi zaposleni o politici i procedurama kroz smislene studije slučaja i relevantne svakodnevne situacije, i (5) pregled implementacije politike i njeno redizajniranje, ako je potrebno.

Kao što se vidi u ovim tačkama, izrada politike prema konkretnim potrebama je proces i zahteva **predanu pažnju i svest** o specifičnostima partnerske organizacije.

Izrada prilagođene politike se takođe odnosi na **procenu**. Politika treba da ima smisla u pogledu veličine i unutrašnje strukture partnerske organizacije. Pošto politika očuvanja bezbednosti dece predstavlja holistički pristup, bitno je da se proceni **obim posla** relevantnog odeljenja (odgovornog člana osoblja), **odgovornosti, procedure i već postojeće politike** kao što je opisano u prethodnom poglavlju.

Dizajniranje politike očuvanja bezbednosti dece prema potrebama i specifičnostima organizacije takođe podrazumeva da je potrebno da se odredi koji je to **najbolji način za sprovođenje politike**. Postoje različite opcije od implementacije u fazama do potpunog uvođenja kao što je opisano u poslednjem poglavlju ovog Priručnika.

Da bi se postigao cilj dobro prilagođene politike očuvanja bezbednosti dece, OBD savetnik, OBD konsultant ili OBD fasilitator treba da **prikupi informacije** u vezi sa **terenskim aktivnostima i drugim aktivnostima partnerske organizacije u vezi sa decom**. I profesionalac za podršku i partnerska organizacija treba da razumeju uticaj organizacije na decu i rizike sa tim u vezi.

Da bi se identifikovali ovi uticaji, važno je:

- Da se navedu sve relevantne **aktivnosti**;
- Da se razume različita priroda i nivoi kontakta sa decom od strane članova osoblja, volontera, saradnika ili partnera (direktan, lični ili indirektni kontakt; zastupanje, komunikacija, prikupljanje sredstava, itd);
- Da se identifikuju politike i procedure koje su već na snazi u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece (uključujući neformalne politike);
- Da se identifikuju rizici u vezi sa aktivnostima i kako organizacija može da ih **ublaži**;
- Da se identifikuje najbolji način za **prijavu** incidenata u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece;
- Da se identifikuju kontakt osobe i druge zainteresovane strane unutar i oko organizacije koje treba da budu uključene u razvoj politike, implementaciju i vlasništvo nad politikom očuvanja bezbednosti dece.

Politika očuvanja bezbednosti dece mora biti **integrisana** sa postojećim procesima i sistemima (procena rizika i strategija ublažavanja rizika, strateško planiranje, budžetiranje, zapošljavanje, učinak organizacije, partnerski sporazumi). Integracija takođe znači promenu ili modifikaciju drugih procedura i politika zbog politike očuvanja bezbednosti dece.

◆ Usklađenost sa zakonom

Iako bi trebalo da se podrazumeva, OBD savetnik, OBD konsultant, OBD fasilitator treba da obezbedi da predložena politika očuvanja bezbednosti dece nije u suprotnosti sa bilo kojim pravnim normama i propisima. Ovo podrazumeva prikupljanje svih relevantnih informacija o sledećim stavkama – što je deo procesa razvoja politike (u pripremnoj fazi):

- Nacionalni sistem zaštite dece;
- Krivično pravo koje se odnosi na bezbednost na mreži, zlostavljanje dece i druge oblike nasilnih radnji (pravna terminologija različitih oblika nasilja);
- Građanski zakon o roditeljskom pravu, o zaštiti privatnosti dece;
- Pravila naknade štete u slučaju nanošenja štete detetu;
- GDPR i drugi zakon o zaštiti podataka i informacija;

- Sistem prijavljivanja u vezi sa zlostavljanjem i zanemarivanjem dece;
- Koraci i načini međusektorske saradnje, kontakt osobe u sistemu zaštite dece;
- Odgovornosti organizacija koje se bave decom (odgovornosti zakonskih zastupnika organizacija);
- Institucionalne obaveze u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece.

Politika očuvanja bezbednosti dece oslikava prava dece na zaštitu od svih oblika zlostavljanja, izazivanja štetnih posledica, nasilja, zloupotrebe i eksploatacije kao što je navedeno u **Konvenciji UN o pravima deteta**.

Preporučuje se da OBD konsultanti ili OBD fasilitatori provere poslednja **Zaključna zapažanja** o zemlji u kojoj se organizacija nalazi ili posluje. U ovom dokumentu **UN Komitet za prava deteta** ističe najvažnije probleme u vezi sa pravima deteta i zaštitom dece.³⁰

Politika očuvanja bezbednosti dece takođe mora da se uklopi u zakonski sistem zaštite dece sa posebnim fokusom na prijavljivanju zlostavljanja dece. Jedan od najvažnijih elemenata razvoja politike je osmišljavanje procedure prijavljivanja i treba da obuhvati i prijavljivanje od strane dece i iz zajednice, kao i prijavljivanje od strane osoblja, volontera, saradnika i partnera. Stav o prijavljivanju je duboko ukorenjen u kulturi organizacije i usko povezan sa osnovnim vrednostima kao što su transparentnost, posvećenost, društvena odgovornost.

Prijavljivanje zloupotrebe lokalnim ili nacionalnim organima vlastima možda neće biti jednostavno ako se sa prijavama ne postupa pravilno. Međutim, uvek postoje organizacije koje rade na nacionalnom ili lokalnom nivou i koje mogu da imaju savetodavnu ulogu u smislu prijavljivanja slučajeva, a lokalno mapiranje će pomoći da se ove organizacije identifikuju.

Neki primeri prijavljivanja problema:

a.

kutije za žalbe (postavljene na mesta gde deci nije problem da ih koriste);

b.

telefonske linije za pomoć, kanali za razmenu internet poruka, mejlovi;

c.

lica određena za očuvanje bezbednosti i zaštitu dečijih interesa u načelu (odrasle osobe od poverenja);

d.

vršnjačko prijavljivanje (preko obučених вршњаčkih savetnika koji rade u timu sa kontakt osobom iz redova organizacije koja je zadužena za bezbednost dece).

Pravila i propisi o prijavljivanju su usko povezana sa odgovornošću partnerske organizacije u postupku u konkretnim slučajevima. Politika mora da pruži jasnu definiciju „šta je nasilje”, „u kojim slučajevima nasilja partnerska organizacija ima odgovornost da reaguje”, kao i „šta su adekvatne reakcije”.

³⁰ U slučajevima savetovanja ili fasilitacije u programima prekogranične saradnje, ističu se sledeća pitanja u smislu dolaska do saznanja u vezi sa pravosudnim sistemom i pravnom regulativom: Da li je organizacija aktivna u mestima gde je zlostavljanje dece rasprostranjeno? Da li se organizacija deluje u mestima gde se zakoni nedovoljno poštuju, a organi vlasti nemaju dovoljno snage da reaguju na zlostavljanje dece?

Obaveza prevencije nasilja je opšta i važi apsolutno za sve, što podrazumeva stalnu brigu i posvećenost kako bi se izbegla svaka moguća situacija zlostavljanja, nasilja ili zapostavljanja dece koju može da prouzrokuje bilo koji zaposleni ili saradnik partnerske organizacije. Detalji u vezi sa prevencijom su značajni deo politike očuvanja bezbednosti dece. Osim opšte i sveobuhvatne odgovornosti za prevenciju, partnerska organizacija ima obavezu da pravilno reaguje ako se nasilje ipak dogodi. Ovo je još jedan bitan deo politike o očuvanju bezbednosti dece. Reagovanje počinje adekvatnim pravilima prijavljivanja (ko, kako, šta, kada, kome), a zatim sledi prepoznavanje i angažovanje kompetentnih lica i službi.

Generalno, partnerska organizacija treba da definiše svoju odgovornost u odnosu na interne slučajeve. Slučaj je interni ako se nasilni čin dogodio unutar organizacije ili tokom sprovođenja aktivnosti te organizacije. Slučaj je takođe interni ako je počinilac povezan sa partnerskom organizacijom (kao partner, član osoblja, volonter, zaposleni, izabrani funkcioner, član odbora, itd). U internim slučajevima, mora da postoji i da se sprovede jasna procedura prijavljivanja i reagovanja u skladu sa pravilima definisanim u politici očuvanja bezbednosti dece. Koje su to reakcije uobičajene u internom slučaju (korak po korak)?

- Pisani izveštaj koji podnosi korisnik, dete, članovi porodice, članovi osoblja, itd. (svako ko je primetio ili ima saznanja o nasilnom činu);
- Kontakt osoba registruje prijavu i pokreće unutrašnju proceduru prema težini nasilnog čina (organizovati saslušanje, obavestiti nadležni tim, istražiti slučaj, podneti prijavu nadležnima, podneti izveštaj odboru/direktoru partnerske organizacije, itd);
- Odgovorno lice ili tim primenjuje kaznene mere u slučajevima čina nasilja (disciplinske mere, suspenzija osumnjičenog člana osoblja, raskid ugovora i sl);
- Sprovođenje radnji podrške žrtvama;
- Informisanje unutar partnerske organizacije o tome šta se dogodilo – ako je potrebno, obavestiti i javnost o slučaju.

Postoje situacije u kojima je kontakt osoba ili drugi član osoblja partnerske organizacije upozorena na nasilni čin koji je počinjen u zajednici ili u porodici deteta koje je korisnik usluga ili deo programa partnerske organizacije. U ovim slučajevima ne postoji bliska veza između nasilja i partnerske organizacije. Ipak, princip nulte tolerancije obavezuje organizaciju da preduzme korake čak i u ovakvim slučajevima. U skladu sa najboljim interesom deteta, ovi koraci mogu biti prijavljivanje slučaja organima koji se bave zaštitom dece, organizovanje sastanka sa drugim kompetentnim stručnjacima radi razgovora o situaciji ili pružanje posebnih usluga detetu i/ili njegovoj porodici

Konkretna pravila o vođenju predmeta se mogu razlikovati u zavisnosti od karakteristika partnerske organizacije, ali je neophodno osmisliti zatvoreni krug procedura koji počinje prijavom i završava se razgovorom sa osobom koja podnosi prijavu.

Vođenje slučaja je osmišljeno na pravi način ako:

- Postoji više od jednog načina prijavljivanja uključujući anonimno prijavljivanje;
- Deca mogu direktno da podnesu prijavu;
- Kontakt osoba koja je prvenstveno odgovorna za vođenje prijavljenih slučajeva je stručna, obučena i može delovati nezavisno (bez ikakvog pritiska odbora ili uprave);
- Kontakt osoba radi u timu;
- U politici za očuvanje bezbednosti dece postoje jasni propisi kada je slučaj potrebno prijaviti nadležnima;

- Obezbeđena je transparentnost postupka (obaveštavanje osobe koja je podnela prijavu, obaveštavanje Upravnog odbora i/ili zajednice;
- Kvalitet vođenja predmeta se redovno prati i ocenjuje.

Vođenje predmeta nije jednostavno čak i ako su gore navedeni uslovi ispunjeni. U slučajevima ozbiljnih optužbi (poput seksualnog zlostavljanja ili uznemiravanja), kao i u situacijama kada postoji sumnja u menadžment ili direktora partnerske organizacije, kontakt osoba se može naći u veoma teškoj situaciji. OBD savetnici, OBD konsultanti, OBD fasilitatori treba u startu da rade na podizanju svesti o ovim potencijalnim problemima jer je priprema (da bi se sprečio problem) najbolji način da se time pozabave.

Dobra interna struktura i odgovarajući mehanizam u pogledu vođenja predmeta mogu da dovedu do toga da se optužbe istraže čak i ako se odnose na najviše nivoe organizacije. Imenovanje kompetentne kontakt osobe ili odgovarajuća obuka kroz koju će on ili ona proći i nezavisnost koju će ta osoba zadržati je osnovni princip uspešnog očuvanja bezbednosti dece. Pored toga, procedura prijavljivanja treba da bude u skladu sa zakonom. Transparentnost, odgovornost, redovno praćenje i evaluacija su ključne reči u kreiranju politike očuvanja bezbednosti dece.

Photo by Tamara Bellis on Unsplash

◆ Postupak razvoja politike

1. Priprema: skrining i ugovaranje

Iz ugla razvoja politike, **skrining** je proces u kojem OBD savetnici i OBD konsultanti **proveravaju** sledeće informacije:

- Organizacija postoji u pravnom smislu;
- Kontakt osoba predstavlja organizaciju ili ima pravo da pokrene proceduru razvoja politike.

Skrining koji obavlja OBD fasilitator omogućava da se ostvari pravi spoj između posla koji treba obaviti i osobe koja će ga obaviti. Tokom skrininga, OBD fasilitator **prikuplja sve relevantne i dostupne informacije** o organizaciji (veličina, struktura, aktivnosti), proverava javne izvore i istražuje potrebe organizacije kao i njenu **motivaciju**.

- Proveravaju se zvanične veb-stranice, platforme društvenih mreža, zvanične baze podataka;
- Razgovora se sa nadležnim osobljem, bilo uživo ili na daljinu;
- Utvrđuje se posvećenost i jasna motivacija organizacije.

Metode detaljnog skrininga mogu biti intervjui sa članovima osoblja bilo lično ili na daljinu; pretraživanje dostupnih onlajn izvora (veb-sajt, platforme društvenih medija, itd); sastanak sa menadžmentom, lično ili na daljinu; provera referenci. Ako OBD fasilitator sumnja u uspeh saradnje između njega/nje i partnerske organizacije, preporučuje se da se povuče i imenuje drugog fasilitatora. Ako OBD fasilitator ili OBD savetnik prepoznaju nedostatak stvarne posvećenosti, on ili ona može podići nivo posvećenosti koristeći taktike i strategije koje su pomenute u prethodnom poglavlju.

Primer

Tokom 2000-ih, jednoj nevladinoj organizaciji je bila potrebna politika očuvanja bezbednosti dece da bi se prijavila za grant EU. Obratili su se savetniku i saopštili mu da im je potrebno da za tri meseca izrade politiku očuvanja bezbednosti dece. Izgledalo je da su posvećeni razvoju istinske politike (a ne samo da je formalno imaju). Odredili su interni tim od 3 člana osoblja, pored kontakt osobe koja je bila direktor za zagovaranje NVO. Interni tim NVO je blisko sarađivao sa OBD savetnikom 15 do 20 sati nedeljno na ovom projektu.

Zbog žurbe, drugi članovi osoblja su počeli da gledaju na projekat politike očuvanja bezbednosti dece kao na dodatni teret. Članovi internog tima su bili suočeni sa ekstremnim opterećenjem na poslu i permanentnim osećajem da nema dovoljno vremena da se uđe duboko u detalje i da se dizajnira zaista dobra politika. Na kraju je primena politika ostala na površnom nivou.

OBD fasilitator i OBD savetnik moraju da imaju na umu da je posvećenost nestrukturalni zahtev koji organizacija mora da ispuni. Očigledno, profesionalac koji je tu da pruži podršku nije jedina osoba koja je odgovorna za motivaciju organizacije

Ugovaranje

Bez obzira na to ko je napravio prvi korak (savetnik za OBD, OBD konsultant ili OBD fasilitator ili organizacija), sklapanje ugovora o detaljima procesa razvoja politike je uvek odgovornost osobe za podršku. Generalno, postoje neke pripremne radnje koje prethode sklapanju ugovora, kao što je sastanak sa liderima organizacije i članovima osoblja ili slanje jedne stranice sa informacijama (lifleta) o očuvanju bezbednosti dece.

Ugovor mora biti dovoljno **detaljan** kako bi nadležni koji donose odluke u organizaciji mogli da pretpostave obim posla, vremenski okvir i finansijske potrebe projekta. Ali takođe je važno i da ugovor bude **fleksibilan** u slučaju nepredviđenih i neočekivanih situacija. U većini slučajeva, osoba za podršku radi u strogom vremenskom okviru i ugovor prestaje kada organizacija usvoji politiku očuvanja bezbednosti. Ipak, u idealnom slučaju, fasilitator bi trebalo da dobije mandat i za praćenje i **monitoring**. Kada fasilitator izda „sertifikat“ organizaciji (kao verifikaciju), toplo se preporučuje da

se ugovor produži i na period monitoringa.

Pripremna faza razvoja politike je završena ako postoji:

- Pisani ugovor sa vremenskim okvirom, imenom kontakt osobe, rešenim pitanjima poverljivosti, planovima obuke i budžetom;
- Detaljan i jasan opis projekta implementacije politike;
- Preuzeta pismena obaveza direktora organizacije da se na kraju projekta usvoji politika o očuvanju bezbednosti dece na najvišem nivou.

2. Revizija/samorevizija/procena rizika

Revizija podrazumeva strukturirani proces koji služi da **proceni** partnersku organizaciju i njeno okruženje (zajednica, partneri, pravni sistem zaštite dece, itd), i **razmotri** strukturalne/nestrukturalne zahteve razvoja politike. Tokom ovog zadatka, profesionalac treba da prepozna sve zamke (izazove, slabosti) i napravi plan kako da se nosi sa njima. Generalno, reviziju sprovodi OBD savetnik ili OBD fasilitator u saradnji sa partnerskom organizacijom, ali ponekad partnerske organizacije sprovode i **samoreviziju ili procenu rizika**. U praksi je prilično retko da OBD savetnici sprovode detaljnu reviziju već obično samo proveravaju rezultate procene rizika.

Svaka pisana politika treba da bude zasnovana na dokazima. Glavni izvor dokaza je **procena rizika** koja omogućava partnerskoj organizaciji da prepozna potencijalne i stvarne faktore rizika u sopstvenom poslovanju i razvije strategije za njihovo smanjenje. Procena rizika u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece obuhvata sedam faza: (1) Utvrđivanje konteksta, obima i internih karakteristika organizacije. (2) Identifikovanje potencijalnog uticaja organizacije na decu kao i identifikovanje kontakta sa decom. (3) Identifikovanje i analiza potencijalnih rizika tog uticaja ili kontakta. (4) Procena rizika u smislu verovatnoće njihovog nastanka i ozbiljnosti uticaja na decu. (5) Sprovođenje strategija za minimizaciju i sprečavanje rizika. (6) Razmatranje i revizija rizika i preventivnih mera. (7) Komunikacija i konsalting.

Organizacija ECPAT nudi posebne alate za procenu rizika. „Keeping Children Safe” i „Terre des hommes” su takođe razvile standardizovanu strukturu procene rizika (vidi Aneks).

Mapiranje ili **revizija** postojećih politika i procedura i identifikovanje šta je sve potrebno pored prevencije da se ne naudi deci i kako da se odgovori na odgovarajuće probleme je takođe ključna komponenta. Reviziju može sprovesti OBD konsultant ili OBD fasilitator, ali postoje i alati za samoreviziju. Najpoznatiji alatku je razvila organizacija „Keeping Children Safe” (vidi Aneks).

Postoji nekoliko načina da se sprovede adekvatna revizija ili procena rizika u zavisnosti od karakteristika i kulture partnerske organizacije. OBD konsultant, OBD fasilitator retko slede stroga pravila; on ili ona uspostavljaju sistem koji se najbolje uklapa u svrhu razvoja dobre politike očuvanja bezbednosti dece. S druge strane, OBD savetnici obično koriste unapred pripremljene alate za procenu rizika

Ovo izgleda jednostavno u teoriji, ali u praksi postoje slučajevi u kojima se javlja poseban sukob između pitanja **transparentnosti i poverljivosti**. U osnovi, to je situacija gde stručno lice treba da zna više informacija nego što je partnerska organizacija spremna da podeli. Da bi se ublažili rizici koji proizlaze iz ovog pitanja, predloženi protokol je sledeći: (1) ugovor mora da sadrži jasne klauzule o poverljivosti; (2) stručno lice treba pažljivo da sasluša problematična pitanja i ne bi trebalo da vrši preveliki pritisak na partnersku organizaciju da podeli više informacija (ali mora da pokaže dozu upornosti); (3) stručno lice treba da objasni razloge za transparentnost i da objasni detalje o poverljivosti; (4) ponovo prilagoditi pravila ako je potrebno.

Izričito se preporučuje da se revizija ili samorevizija sprovede uz učešće **korisnika** partnerske organizacije. Kada je u pitanju **učešće dece**, savetnici za OBD ili OBD fasilitatori treba da se obrate stručnjaku za participaciju dece kako bi razgovarali o alternativama smislenih načina učešća dece i razvili adekvatan plan za to.

Primer

Krajem devedesetih, jedna verska organizacija je podržala projekat očuvanja bezbednosti dece u zajednici u oblasti gde je živelo mnogo Roma. Rukovodilac projekta je bio stručnjak iz Francuske koji živi u Lozani i to je bio njegov prvi rad na terenu. Romi nisu bili zastupljeni ni u rukovodstvu projekta ni među radnicima na terenu. Nisu se čak ni konsultovali sa članovima zajednice kada su započeli projekat. Materijali koji su korišćeni u projektu su prevedeni (uključujući i samu politiku očuvanja bezbednosti dece), ali nisu adaptirani.

Projekat je bio potpuni promašaj.

Na veb-stranici Bond mreže³¹, na ChildHub-u³² ili u Smernicama Saveta Evrope o zaštiti dece³³, mogu se naći inspirativni izvori o „kulturi slušanja”.

Faza revizije/samorevizije/procene rizika u razvoju politike je završena ako postoji:

- Izveštaj o reviziji ili samoreviziji;
- Spisak ispunjenih strukturalnih/nestrukturalnih zahteva;
- Plan učešća dece.

3. Razvoj politike i posebna pitanja

Dobra politika očuvanja bezbednosti dece ukazuje na ključne elemente koji bi trebalo da postoje da bi deca bila bezbedna i takođe navodi zahteve koji će pomoći organizaciji da sprovede takvu politiku.

Politika treba da opiše dobre prakse kako bi organizacija bila sigurna da programi, operacije, osoblje i partneri neće nauditi deci i treba da omogući da dođe do odgovarajućih reakcija kada se pojave problematična pitanja ili dođe do eventualnih incidenata. Kao takva, politika očuvanja bezbednosti dece nudi **sveobuhvatne standarde** za sprečavanje nastanka štetnih posledica po decu i komplementarna je sa drugim standardima i principima.

Organizacije koje već rade sa standardima treba da koriste proces razvoja politike kako bi bile sigurne da će njihove inicijative za povećanje kvaliteta i odgovornosti uključiti i decu i zaštitne mere za decu.

Politika očuvanja bezbednosti dece treba da bude napisana na takav način da je relevantna i dostupna u svim kontekstima. Međutim, ovo u nekim zemljama i lokalnim kontekstima može biti komplikovanije ili izazovnije za implementaciju nego u drugim. Organizacija bi stoga trebalo da diskutuje o najboljem načinu primene politike u lokalnom kontekstu, o načinu ponašanja koje partnerska organizacija zahteva od svog osoblja i svojih partnera i o tome kako želi da ostvari svoj kredibilitet kao organizacija koja je bezbedna za decu.

Što se tiče određenih politika razvijenih u postupku razvoja politike za očuvanje bezbednosti dece, jedna od najvažnijih je **kodeks ponašanja**. Kodeks ponašanja je jasan i koncizan vodič o tome šta je, a šta nije prihvatljivo ponašanje ili praksa za zaposlene ili za saradnike organizacije. Trebalo bi da sadrži primere prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja prema deci. **Sve osoblje i saradnici, uključujući i volontere, treba da se slože sa kodeksom ponašanja** kada počnu sa radom i/ili otpočnu svoje angažovanje. To je suštinski element politike očuvanja bezbednosti dece koju ima organizacija i, kada se pravilno primeni, trebalo bi da smanji ili ograniči rizik od zlostavljanja dece.

31 <https://www.bond.org.uk/news/2019/03/facilitating-meaningful-child-participation-in-safeguarding> Poslednji put pristupljeno: 5. 2. 2021.

32 <https://childhub.org/en/legal-information/child-participation-guideline> Poslednji put pristupljeno: 5. 2. 2021.

33 <https://rm.coe.int/child-safeguarding-policy-children-s-rights-division-22-may-2018-as-up/16808c8b91> Poslednji put pristupljeno: 5. 2. 2021.

Takođe bi trebalo da sadrži radnje koje će organizacija preduzeti u slučaju da se kodeks prekrši ili se ne poštuje ispravno.

Osoblje koje radi za organizacije koja ima politiku očuvanja bezbednosti dece i kodeks ponašanja treba da se pridržava tog kodeksa unutar i van radnog mesta. To znači da sami usvajaju odgovarajuće ponašanje i prijavljuju nedoumice koje imaju u vezi sa određenim detetom bilo na poslu ili van njega. Ovo se često može smatrati izazovom za osoblje, ali je važno razumeti da organizacija stvara okruženje koje doprinosi da sva deca budu bezbedna.

„Tamo gde osoblje i volonteri iskažu zabrinutost u vezi sa drugim članom osoblja, volonterima i partnerima, čak i ako to nije potkrepljeno dokazima, pod uslovom da nije bilo zle namere, neće biti preduzete kaznene mere protiv osobe koja je izrazila zabrinutost ili je sačinila izveštaj. Politika uzbunjivanja omogućava bezbedno podnošenje prijava i primenjuje se kada se prijavljuju incidenti u vezi sa zaštitom dece ili zabrinutosti u vezi sa sprovođenjem Politike očuvanja bezbednosti dece.”

Terre des hommes SP

Da bi se smanjio rizik po decu od strane osoblja, volontera, saradnika, organizacija mora da jasno stavi do znanja kroz kodeks ponašanja, procedure zapošljavanja koje sprovodi odeljenje ljudskih resursa, obuku i internu komunikaciju – da se zlostavljanje dece neće tolerisati. Za reputaciju organizacije bi bilo korisno da proglase **nultu toleranciju** prema osoblju, partnerima i saradnicima, ali i prema zajednici. Pored toga, tu je i prednost na nivou **ljudskih resursa**: obučiti osoblje i učiniti ih posvećenim vrednostima organizacije. Sprovođenjem politike očuvanja bezbednosti dece, obučeno osoblje uči kako se od njih očekuje da se ponašaju sa decom i šta treba da urade ako postoji zabrinutost za bezbednost deteta.

Osim obuke i informisanja o očuvanju bezbednosti dece generalno, partnerska organizacija treba da odredi **kontakt osobu** (odgovarajuću imenovanu osobu) koja će se baviti i upravljati svim problemima očuvanja bezbednosti dece i naknadnim ispitivanjima ili istragom. Kontakt osoba je odgovorna da obezbedi da mere zaštite dece budu integrisane u celoj organizaciji. Ova uloga treba da odražava prirodu i strukturu organizacije, a osoba treba da bude na dovoljno visokoj poziciji i da ima dovoljno podrške i resursa da izvrši tu ulogu. Na svakom **odgovarajućem nivou** ili okruženju treba da postoji imenovana osoba ili osobe sa kojima ljudi mogu da razgovaraju o pitanjima očuvanja bezbednosti dece. U praksi je dobro da se kontakt osoba odredi na samom početku razvoja politike, tako da svako zna kako da joj se obrati.

U većim organizacijama treba da postoji struktura koja podrazumeva neki broj ljudi u različitim regionima ili na različitim aktivnostima. Ako postoji takva potreba u organizaciji, ova uloga se može dati kao dodatno zaduženje nekom od članova osoblja ili da se za to zaposli novo lice. Međutim, imenovana osoba obično ne bi trebalo da bude šef službe ili da ima isključivu odgovornost za upravljanje očuvanjem bezbednosti dece u organizaciji. Uvek je bolje obezbediti da postoje druge **linije odgovornosti** i odgovorni pojedinci, te da ne postoji samo jedan put za prijavljivanje. Tu ulogu treba da deli ili podržava nekoliko ljudi i treba da postoji dogovor za pokrivanje tih dužnosti u slučaju odsustva.

U nastavku pogledajte ilustraciju iz Politike očuvanja bezbednosti dece organizacije *Terre des hommes* o ulogama i odgovornostima kontakt osobe:

Uloge i odgovornosti kontakt osobe za očuvanje bezbednosti dece

Da podrži operacije u zemlji u smislu primene Politike za očuvanje bezbednosti dece na dnevnom nivou – uz tehničku podršku regionalnog savetnika za zaštitu dece i savetnika za upravljanje rizicima sa sedištem u Lozani

Konkretni dužnosti uključuju

Da deluje kao glavna osoba za kontakt za očuvanje bezbednosti dece na nivou delegacije;

Da se pobrine da osoblje i partneri budu informisani o Politici očuvanja bezbednosti dece i svojih odgovornosti u skladu sa politikom, na primer pružanjem obuke i smernica;

Da savetuje i podržava osoblje i partnere u primeni politike očuvanja bezbednosti dece – uključujući procenu rizika;

Da uspostavi kontakte sa stručnim licima na lokalnom nivou koji se bave zaštitom i zdravljem dece, kao i nadležnima za sprovođenje zakona kako bi imali dostupne informacije ako dođe do incidenta i/ili je potreban „spoljni” savet;

Da obezbedi da se politika očuvanja bezbednosti dece i naša posvećenost pravima deteta predstavi deci, porodicama i zajednicama koje rade sa organizacijom *Terre des hommes* i da politika bude svima dostupna;

Da obezbedi da ime i kontakt podaci kontakt osobe nadležne za očuvanje bezbednosti dece budu dostupni kako bi ljudi znali gde da prijave svoju eventualnu zabrinutost odnosno gde da potraže savet;

Da deluje kao prva tačka kontakta za pitanja u vezi sa incidentima u vezi sa zaštitom dece i da po potrebi iznese te probleme višem menadžeru/ regionalnom savetniku za zaštitu dece;

Da vodi preciznu evidenciju o svim incidentima;

Da podrži primenu i monitoring Politike očuvanja bezbednosti dece sačinjavanjem godišnjeg izveštaja o napretku koji podnosi savetniku za upravljanje rizicima u Lozani (na zahtev) zajedno sa planom za dalje radnje koje je potrebno preduzeti za sprovođenje Politike očuvanja bezbednosti dece na lokalnom nivou.

Razvijanje politike očuvanja bezbednosti dece je u većini slučajeva prelep posao, ali svi prave greške, čak i savetnici, konsultanti i fasilitatori za politiku očuvanja bezbednosti dece. Ovaj Priručnik ima za cilj da pomogne i **spreči** da ne bi došlo do nekih najčešćih grešaka, ali i da bi se podigla svest o ovom pitanju. Pored toga, odgovarajući skrining, ugovaranje i revizija takođe igraju ulogu u prevenciji. Ipak, postoje neke potencijalne greške i zamke koje proizilaze iz optimističkih pretpostavki OBD savetnika, OBD konsultanata, OBD fasilitatora, kao što su

- 1** Stručna osoba za podršku radi više na razvoju politike očuvanja bezbednosti dece od partnerske organizacije iako je posao fasilitatora da „samo” **ohrabri** osoblje i da **podrži** razvoj procedure (svojim znanjem, informacijama, a ponekad i verom u projekat).
- 2** Stručna osoba za podršku striktno sledi obrazac/model politike očuvanja bezbednosti dece bez obzira na stvarne **potrebe organizacije. Osnovne veštine za OBD savetnika, OBD konsultanta, OBD fasilitatora su fleksibilnost**, otvorenost i svest o promeni pravca ukoliko je to potrebno.
- 3** Podrška razvoju politike očuvanja bezbednosti dece često zahteva **hrabrost**. Procena rizika nije laka jer podrazumeva suočavanje sa problemima, izazovima, slabostima. Stručna osoba za podršku mora biti posvećena tome da naglas i jasno kaže ono što treba da se kaže i podstakne osoblje da izađe iz svoje senke.
- 4** **Vlasništvo** nad procedurom kreiranja politike ili ishoda je tipična greška. Partnerska organizacija je ta koja treba da ima sve zasluge za ovu proceduru, a OBD savetnik, OBD konsultant, OBD fasilitator je uradio najbolji mogući posao ako organizacija kaže da je „osoba za podršku bila prilično dobra, ali smo većinu važnih stvari zaista uradili sami”.
- 5** Na kraju, ali ne i najmanje važno, uobičajena greška procesa razvoja politike je ako se OBD savetnik ili OBD fasilitator fokusira samo na politiku. Raditi sa timom znači imati uticaj na ljude, **imati uvid i podsticati aktivnosti**, inicirati promene. To što se na kraju dobije politika očuvanja bezbednosti dece nije jedino postignuće u ovom procesu.

OBD savetnik, OBD konsultant, OBD fasilitator podržava proces razvoja politike ne samo svojim znanjem i informacijama već i veštinama i stavovima. Politika očuvanja bezbednosti dece se bori protiv nasilja, tako da su tokom procesa dozvoljeni samo **nenasilni načini komunikacije i mirni načini rešavanja sukoba**. Iako podržavaju razvoj politike očuvanja bezbednosti dece u načelu, za stručna lica je takođe važno i kako to rade. Partnerska organizacija treba da dobije i pozitivne i negativne povratne informacije na kolaborativni način, uz empatiju i uvažavanje potreba i interesa osoblja. Takođe, OBD savetnik i OBD fasilitator bi trebalo više da slušaju nego da govore.

Pitanja od posebnog značaja – smisleni načini učešća dece tokom razvoja politike

Preporučuje se da se deca uključe u proces razvoja politike očuvanja bezbednosti dece na osnovu posebnog plana koji je razvijen tokom revizije. U osnovi, proces učešća dece mora biti u skladu sa etičkim principima navedenim u Opštem komentaru br. 12 (2009). Pošto je za učešće dece potrebno posebno znanje i iskustvo, savetnici za OBD i OBD fasilitatori tu obično uključuju posebne stručnjake kako bi obezbedili smislen način za učešće dece u celom procesu. Glavni principi su:

- Transparentnost donošenja odluka kako bi deca mogla da učestvuju na najbolji mogući način. Treba dati viši prioritet inicijativama koje dolaze od dece.
- Deca volonteri treba da imaju priliku da slobodno izraze svoje mišljenje u svim okolnostima. Mišljenje dece će se poštovati. .
- Biće preduzeti svi koraci da se stvori i zadrži bezbedno i prijatno okruženje za decu.
- Učešće dece ne može narušiti njihovo pravo na obrazovanje i pravo na slobodno vreme i slobodne aktivnosti..

Pitanja od posebnog značaja – vanredne situacije

Godina 2020. nas je naučila da budemo spremni za vanredne situacije. Kada zemlju pogodi katastrofa, njena uobičajena struktura može biti ozbiljno pogođena i usluge koje su nekada postojale u smislu rešavanja problema bezbednosti dece možda više neće biti dostupne. Zbog toga je izuzetno važno da organizacije izvrše vežbu mapiranja kako bi pružile analizu rizika po očuvanje bezbednosti dece.

Proces mapiranja mora uključiti analizu relevantnog pravnog okvira (kao što su propisi tokom pandemije COVID-a), dobavljače usluga koji su dostupni i pogodni za decu (uključujući zdravstvene, socijalne usluge, itd), postojeću infrastrukturu zajednice i identifikaciju rizika po očuvanje bezbednosti dece sa kojima se deca mogu suočiti u konkretnom kontekstu.

Proces će pomoći da se identifikuju problemi očuvanja bezbednosti dece, odgovorne organizacije i delovi vlasti, kao i odgovarajući pružaoci usluga na koje možemo uputiti decu ako je to potrebno. U mnogim slučajevima će biti od koristi da se uspostavi kontakt sa ključnim agencijama i pojedincima kako bi se obezbedilo da postoji efikasan, koordinisan i prilagođen odgovor na potrebe i probleme koje deca mogu da imaju.

Razvojna faza u razvoju politike se smatra završenom ako su ispunjeni sledeći uslovi:

a.

Imenovana je i pripremljena kontakt osoba i/ili tim za kontakt;

b.

održani su redovni sastanci i razgovori sa kontakt osobom ili timom;

c.

postoje zapisnici i/ili izveštaji sa sastanaka o razvoju politike;

d.

pripremljen je nacrt i revidirana verzija politike za očuvanja bezbednosti dece;

e.

objavljena je konačna verzija politike očuvanja bezbednosti dece.

4. Primena

Politika koja treba da obezbedi očuvanje bezbednosti dece nema nikakvog uticaja ako se ne primeni. Politika je osnova mera očuvanja bezbednosti dece – ona iskazuje stav organizacije u pogledu očuvanja bezbednosti dece i daje detalje o tome kako partnerska organizacija namerava da to i ostvari. Mora da se razviju jasne procedure i uputstva, ali i da se striktno poštuju kako bi se obezbedilo brzo reagovanje kad god se pojavi problem koji se tiče bezbednosti ili dobrobiti deteta.

Važno je takođe da partnerska organizacija obezbedi da su ključni članovi osoblja, kao i deca, **uključeni** u implementaciju na odgovarajući način i da im pruži informacije za pravilno prilagođavanje politike konkretnoj situaciji. Na primer, da bi nova politika bila efikasna, važno je da ljudi koji imaju zadatak da sprovedu politiku zaista budu sposobni (i voljni) da to i urade. Postoji mnogo mogućih „pravih” načina da se implementira nova politika i da članove osoblja, saradnike i partnere zaista i **upoznate** sa tom politikom. Koji je to najbolji način zavisi od veličine organizacije i kulture kreiranja politike organizacije.

Bitna preporuka za OBD fasilitatore je da u proces razvoja politike, **pre** same implementacije, uključe ključne zainteresovane strane (ne samo kontakt osobe). Zatražite povratne informacije od menadžera programa i članova osoblja koji bi mogli biti predmet politike očuvanja bezbednosti dece. Obratite pažnju na ono što ti ljudi imaju da kažu i izvršite izmene u politici na odgovarajući

načina (ako je potrebno). Bez obzira na to koji način ili metod OBD fasilitator odabere, svakako može pomoći ako se osoblju, volonterima, saradnicima i partnerima pruže relevantne uvodne informacije, objašnjavajući koji su to razlozi koji stoje iza uvođenja politike. Veće su šanse da će politiku poštovati i sprovoditi osoblje koje razume pitanja kao što su šta, zašto i kako u vezi sa politikom očuvanja bezbednosti dece.

Trening i edukacija su veoma značajni načini za poboljšanje situacije u praksi. Od suštinske je važnosti da svi zaposleni ili angažovani u organizaciji imaju pristup redovnoj obuci o očuvanju bezbednosti dece koja odgovara njihovoj ulozi i odgovornostima, počevši od faze uvoda/ orijentacije.

Dobra priprema i promišljen razvoj politike su ključ uspešne implementacije. Kada OBD savetnik, OBD konsultant, OBD fasilitator može da obrati pažnju na detalje u svakoj fazi procedure, neće dolaziti do ozbiljnih problema sa sprovođenjem na kraju procedure. **Dobra implementacija je posledica, a ne poseban zadatak.**

Pitanja od posebnog značaja – Kako predstaviti politiku očuvanja bezbednosti dece

Pre svega, predstavljanje politike je integralni deo procesa implementacije i počinje od osoblja. Savetnici i konsultanti za OBD se retko bave predstavljanjem politike, dok OBD fasilitatori obično igraju važnu ulogu u ovoj aktivnosti.

Navodimo neke načine predstavljanja politike očuvanja bezbednosti dece:

- Sastanci uživo koje vodi obučena kontakt osoba (opcija za male organizacije)
- Predstavljanje se može odvijati u dve faze: (1) formalno predstavljanje od strane lidera organizacije i kontakt osobe na posebnom događaju tim povodom, (2) obuka (opcija za organizacije sa 15 –30 članova osoblja, volontera, saradnika), ili
- Prvo, predstavljanje politike putem imejla, a zatim obuka (opcija za organizacije sa više od 30 članova osoblja), ili
- Nagovestiti novu politiku, unapred obaveštavajući osoblje da će biti uvedene neke promene, a zatim sprovesti obuku (ako je osoblje učestvovalo tokom razvoja politike u ograničenoj meri), ili
- Prvo izvršite diseminaciju politike, a zatim organizujte grupne sesije za pitanja – nakon toga obuka (opcija za organizacije do 30 članova osoblja, volontera, saradnika),
- Bilo koji drugi alternativni način u skladu sa potrebama partnerske organizacije

Pored predstavljanja politike, ona treba da bude dostupna osoblju, volonterima, saradnicima, partnerima, korisnicima, deci, porodicama i zajednici. Objavljivanje politike može uključivati predstavljanje postera na otvorenim prostorima, distribuiranje većeg broja kopija za sve pomenute, alternative u načinu obraćanja politike na osnovu potreba korisnika partnerske organizacije, razvijanje verzije politike na jeziku koji je prilagođen deci i promovisanje politike u zajednici.

Primer:

Jedna mađarska fondacija se 2019. godine suočila sa posebnim izazovom tokom implementacije politike za očuvanje bezbednosti dece. Fondacija je imala aktivnosti za decu u hraniteljskim porodicama, u smislu pomoći oko aktivnosti posle škole (domaći zadaci, dopunska, dodatna nastava). Program je sprovodilo otprilike stotinu volontera i fluktuacija među volonterima je bila relativno velika (20% godišnje). Stoga je fondaciji bio potreban poseban način da uvede politiku u slučaju novih volontera. Rešenje je bilo da se razvije onlajn platforma za obuku i materijal za e-učenje o politici očuvanja bezbednosti dece. Na ovaj način, novi volonteri su mogli da nauče detalje politike u trenutku kada su regrutovani, a mogli su i da svoje znanje osveže kad god je to bilo potrebno.

Pitanja od posebnog značaja – kako obezbediti materijale koji su prilagođeni deci

Primena bi trebalo da bude utaban proces na kraju uspešne procedure razvoja politike. Ipak, dizajniranje verzije koja je prilagođena deci uvek može da predstavlja problem kao i pravljenje lako razumljivih, kratkih verzija politike očuvanja bezbednosti dece za javnost.

U 21. veku, dizajn takođe znači da je ponekad bolje napraviti kratak animirani video nego štampati postere ili letke. Tamo gde je zaista bitno da se dopre do dece i drugih korisnika, uvek je preporuka da konsultujete stručno lice.

Osnovni principi za razvoj materijala koji je prilagođen deci:

Vizualizujte dete

Zamislite, na primer, dete od 12 godina koje lično poznajete. Kakav je on/ona? Šta on/ona zna o vašoj temi? Zamislite ličnu diskusiju sa njim/njom. Šta bi njega/nju zanimalo? Šta biste mu/joj rekli na temu o kojoj se tu radi? Kako biste to objasnili? Kad god krenete da radite na svom projektu, uvek počnite sa što je moguće jasnijom slikom konkretnog deteta pred sobom.

Razgovarajte sa decom

Ispričajte tinejdžeru iz svoje porodice ili kruga vaših prijatelja čime se bavite i saznajte više o njihovim sličnim interesovanjima ili brigama i vežbajte kako da formulišete svoje poruke svojoj ciljnoj grupi. Ako imate kapacitete (ljudske, finansijske, profesionalne), razmislite o uključivanju dece u razvoj materijala na bilo kom nivou (konsultacije ili saradnja).

Konsultujte druge

Ako dugo niste sreli nikoga iz svoje ciljne grupe, razgovarajte sa drugim osobama koje vam mogu pomoći da vam približe svoja iskustva ili da se po mogućnosti uključe u izradu materijala.

Informišite se o relevantnim pitanjima i trendovima

Upoznajte svet tinejdžera/dece. Pogledajte Instagram profil nekog influencersa, pročitajte o njihovim navikama kako dolaze do informacija (onlajn i oflajn), i naravno, pročitajte zaključke ili preporuke relevantnih istraživanja o tome šta je to što je potrebno da se deca osećaju prijatnije tokom procedure.

Budite relevantni

Postavite pitanja dece na prvo mesto. Kada učite o svojoj publici to vam pomaže da se stavite na mesto dece i pronađete prave odgovore na prava pitanja. Ograničite se na informacije koje su zaista neophodne i zanimljive za vašu ciljnu grupu. Budite iskreni prema sebi: da li su brojevi članova, zakona, tačni datumi, istorijska pozadina, itd. zaista važni?

F primene razvoja politike je završena ako postoje:

- Primerci plana obuke, evidencije o pohađanju i evaluacije obuke;
- Primerci informacija za decu o procedurama i izvorima podrške (dostupne i na mreži);
- Partnerski ugovori i obrasci ugovora;
- Obrasci za prijavljivanje;
- Obrazac za saglasnost roditelja;
- Šablon za procenu rizika za aktivnosti/projekte;
- Kodeks ponašanja;
- Smernice o prijavljivanju za osoblje, partnere, decu i zajednicu.

5. Evaluacija i monitoring

Monitoring i evaluacija su **neodvojivi** od implementacije politike. Lekcije koje su naučene moraju biti predstavljene **ključnim zainteresovanim stranama** partnerske organizacije i/ili eksternim revizorima kako bi im se dala prilika za izmene procedura ili standarda politike.

Način evaluacije zavisi od veličine, strukture, i kulture partnerske organizacije, ali mora da podrazumeva **redovno praćenje**.

Postoje dva glavna načina monitoringa i politika treba da se oslanja na oba: **proaktivni** monitoring i reaktivni monitoring. Proaktivni alati za monitoring su obično ankete, polustrukturirani intervjui koje obezbeđuje odeljenje za ljudske resurse i redovne timske diskusije kako bi smo bili sigurni da politika očuvanja bezbednosti dece zaista funkcioniše. **Saradnja** i rad sa drugim organizacijama koje mogu da podrže napore u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece može biti dobar način proaktivnog monitoringa. Lakše je raditi na očuvanju bezbednosti dece zajedno sa drugima.

Reaktivni monitoring mora da se sprovodi kada organizacija nije ispunila politiku očuvanja bezbednosti dece ili je na bilo koji član neki deo organizacije/osoblja napravio neku grešku. Reaktivni monitoring takođe uključuje studiju slučaja i procenu rizika.

Ugovor OBD fasilitatora treba da sadrži ulogu ili više njih koju on ili ona ima u toku evaluacije i na koji period.

Primer:

Nevladina organizacija na svetskom nivou sa više od tri stotine članova osoblja sprovela je politiku očuvanja bezbednosti dece 2016. NVO i fasilitator su imali ugovorenu trogodišnju obavezu saradnje. Njihov ugovor je uključivao jednu godinu OBD fasilitacije, a zatim dve godine monitoringa/evaluacije. Fasilitator je igrao aktivnu ulogu u mentorstvu osoblja NVO-a po pitanjima očuvanja bezbednosti dece u godinama dok je trajao ugovor. Mentorstvo je u ovom slučaju bilo deo proaktivnog monitoringa.

Faza evaluacije i praćenja razvoja politike je završena u sledećem slučaju:

- Dostupne su kopije alata za praćenje (primenjeni su i proaktivni i reaktivni alati).
- Rukovodilac organizacije odlučuje o učestalosti monitoringa i odobrava ga;
- Objavljaju se izveštaji interne revizije i/ili se sklapaju ugovori za eksternu reviziju;
- Objavljen je sertifikat o monitoringu/proceni (ako je to primenljivo).

Slika 4. Proces razvoja i implementacije politike očuvanja bezbednosti dece sa stanovišta OBD savetnika, OBD konsultanta, OBD fasilitatora

Trajni Proces

Aneks

Opšte informacije

Lista adresa i internet stranica sa primerima dobre prakse i dodatnim informacijama

- „Read me” – Paket informacija (ECPAT, 2020)
- Politika očuvanja bezbednosti dece (dobri primeri)
Politika očuvanja bezbednosti dece (Terre des hommes, 2015) https://www.tdh.ch/sites/default/files/955ede1a-c959-4e91-914e-5aa7fb944b28_r_pse_d_pol_en_original_0.pdf
Očuvanje bezbednosti dece u vanrednim situacijama (Save the Children, 2012) <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/6822/pdf/6822.pdf>
- Implementacija politike očuvanja bezbednosti dece (dobri primeri)
Standardi očuvanja bezbednosti dece i kako ih primeniti (KCS, 2014) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/standards_child_protection_kcsc_en_1.pdf
Razumevanje očuvanja bezbednosti dece – vodič za fasilitatore (KCS, 2014) https://resourcecentre.savethechildren.net/node/8560/pdf/kcs_understanding_2014.pdf
- Materijali o očuvanju bezbednosti dece koji su primereni deci (dobri primeri)
Očuvanje bezbednosti dece i jezik primeren deci (HA, 2020) https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2020/10/gyb-iranyelv_gyerek-onkenteseknek_EN.pdf
Standardi u očuvanju bezbednosti dece na jeziku razumljivom deci (HA, 2020) https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2020/10/gyb-iranyelv_alt.-infok_EN.pdf

Smernice za povremene volontere i posetioce (dobar primer)

(osnovna misija organizacije u jednom pasusu)

Zaštita dece je obaveza svakog kolege, volontera, lica koje podržava naš rad, učesnika u našim aktivnostima, savetnika i posetioca. U skladu sa članom 19. Konvencije UN o pravima deteta, države članice će preduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mere da zaštite dete od svih oblika fizičkog ili psihičkog nasilja, povreda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupanja, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje. Politika očuvanja bezbednosti dece (ove organizacije) je zasnovana na ovim principima i stoga ih prihvata svaki volonter i posetilac. Želimo da naši volonteri i povremeni posetioci imaju pristup našim projektima i pomognu naš rad, poštujući sledeća pravila..

Etičke norme u vezi sa izradom i korišćenjem slika, audio i video zapisa:

- *Izrada slika, audio i video snimaka mora biti isključivo u vezi sa projektima (organizacije).*
- *Uvek treba tražiti dozvolu pre snimanja slike ili audio ili video snimka!*
- *Učinite sve da širenjem slike ne ugrozite dete, njegovu/njenu porodicu ili okruženje!*
- *Nemojte objavljivati slike gole ili neprikladno obučene dece. Ove slike ni u kom slučaju ne smeju biti korišćene!*
- *Poštovanje dostojanstva deteta je od najveće važnosti i mora se uzeti u obzir kada se koristi slika, audio ili video snimak.*
- *Samo zvanično odobrene slike i video snimci mogu da se dele na platformama društvenih mreža.*
- *Lični podaci deteta (puno ime, adresa ili bilo koja druga informacija koja bi mogla da identifikuje dete) ne sme biti naznačena na slici, audio ili video snimku.*

Volonter će se uzdržati od bilo kakvog ponašanja koje šteti ciljevima i legitimnim interesima (organizacije).

Ja, dole potpisani, izjavljujem:

- *Da se nikada neću ponašati neprikladno ili na način koji ugrožava interese deteta.*
- *Da se nikada neću ponašati na uvredljiv ili seksualno provokativan način prema detetu (npr. zagrljaj, poljubac).*
- *Da imam nultu toleranciju za bilo koji oblik nasilja ili zlostavljanja dece.*
- *Da ne diskriminišem decu.*
- *Da ne prelazim profesionalne granice.*
- *Da neću nigde voditi dete bez saglasnosti zakonskog zastupnika, osim ako je to neophodno isključivo radi zaštite deteta.*
- *Da neću biti pod uticajem alkohola i/ili droga dok radim sa decom.*
- *Da ne tretiram dete kao žrtvu.*
- *Da neću prikriti nijednu nezakonitu činjenicu za koju sam saznao.*

Ja, dole potpisani/potpisana sam razumeo/la i prihvatom ovu Politiku (organizacije). Pošto sam potpuno svestan/svesna svoje krivične odgovornosti, ovim izjavljujem da nisam optužen/a za zlostavljanje dece ili seksualno uznemiravanje i da protiv mene nije pokrenut krivični postupak za dela iz tog domena. Ovim izjavljujem da mi pravosnažnom presudom nije zabranjeno da obavljam profesionalnu delatnost i da nikada nisam pravosnažnom presudom osuđen/osuđena za izvršenje krivičnog dela. Izjavljujem da su informacije date (organizaciji) verodostojne i istinite.

Datum, potpis

Tabela procene rizika (dobar primer)

Identifikacija / evaluacija rizika

Vaša organizacija Tip aktivnosti Lokacija gde se aktivnosti sprovode

Oblasti rizika					
Osoblje	Partneri	Saradnici	Usluge	Informaciono komunikacione tehnologije (IKT)	Prihodi organizacije
Potencijalni rizici					
1. Kako sprovodite proces odabira osoblja? 2. Da li radite provere referenci ili policijsku proveru osoblja? 3. Koji je nivo ili tip kontakta koje vaše osoblje ima sa decom u vašoj organizaciji? 4. Da li imate česte promene osoblja? 5. Da li imate privremeno zapošljene ili volontere? 6. Da li osoblje prolazi uvodnu obuku u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece?	1. Kakav je uticaj vaših partnerskih organizacija i kakve kontakte imaju sa decom? 2. Gde su vaši partneri locirani? 3. Kakav rizik po decu predstavlja njihova organizacija? 4. Da li imaju svoju politiku ili rade po vašoj?	1. Ko su vaši saradnici i koji nivo i tip kontakta ili interakcije oni imaju sa decom (npr. konsultanti, podugovarači, pružaoci usluga)? 2. Na koji način su oni angažovani od strane vaše organizacije?	1. Koje usluge vi pružate koje targetiraju decu i porodice? 2. Kako su osmišljene te usluge? 3. Koja su ključna pitanja koja ste uzeli u razmatranje u vezi sa decom koja imaju pristup tim uslugama? 4. Da li ste razmatrali potrebe različite dece - dečaka/ devojčica? 5. Ko vrši te usluge?	1. Koje slike i informacije o deci koristi vaša organizacija? 2. Kako se te informacije čuvaju i kome se prezentuju? 3. Koje IKT usluge koristi vaša organizacija i od koga? 4. Kako se kontroliše upotreba tih IKT usluga? 5. Ko pruža te usluge?	1. Kako dolazite do sredstava i kako generišete prihode? 2. Da li su deca uključena u te aktivnosti na neki način?